

Hur förebygger man mobbning på daghem?

My Holm

Carina Rönberg

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	8131 & 8203
Författare:	My Holm & Carina Rönnerberg
Arbetets namn:	Hur förebygger man mobbning på daghem?
Handledare (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Uppdragsgivare:	
Sammandrag: Mobbning är ett fenomen som redan börjar synas bland småbarn, allt från att de lämnar någon utanför leken till att de säger elaka saker till varandra. Vi har utfört en litteraturstudie där vi vill få reda på hur man på daghem kan jobba för att förebygga mobbning och få reda på vad för slags konkreta arbetsmetoder man kan använda sig av. Våra metoder har varit att hitta litteratur som är kopplad till förebyggande arbetsmetoder mot mobbning. För att sedan kunna förankra arbetet till hur det verkligen fungerar på daghem, har vi valt att ta del av olika daghems likabehandlingsplaner som är publicerade på Internet, där det ingår hur de jobbar för att förebygga mobbning på deras daghem. Vi har sedan gjort en innehållsanalys där vi tematiserat den teori vi hittat. Vi har även jämfört den teori vi hittat i litteraturen med de metoder som vi hittat i likabehandlingsplanerna för att se om vi har kommit fram till samma resultat som de. Vårt resultat är att man både i teorin och i likabehandlingsplanerna betonar samma värderingar inom personalen, fostringsgemenskap, att pedagogen känner barngruppen väl och lekar och rollspel som viktiga metoder för att förebygga mobbning.	
Nyckelord:	Förebyggande arbetsmetoder, likabehandlingsplan, mobbning,
Sidantal:	61
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	19.11.2010

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	8131 & 8203
Author:	My Holm & Carina Rönnerberg
Title:	How do you prevent bullying in kindergarten?
Supervisor (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Commissioned by:	
Abstract: Bullying is something that already shows among small children, everything from that they exclude someone when playing to saying mean things to each other. We have done a literature study where we wanted to find out how you can work in kindergarten to prevent bullying. Our methods have been to find literatures that have a connection with preventive working methods against bullying. Then, to see how it works in real life in kindergarten, we've chosen to use kindergarten equality plans that are published on the Internet, where it shows how they work to prevent bullying. Then we made a content analysis and put all the theory in to the themes´ that we've found. We've also compared the theory that we found in the literature with the equality plans to see if the results match. Our results shows that both the theory and the equality plans underline the same values, mentioning the staff, co-operation with parents, the pedagogue knowing her/his group well and playful work methods as important methods to prevent bullying.	
Keywords:	Preventive workmethods, equality plan, bullying
Number of pages:	61
Language:	Swedish
Date of acceptance:	19.11.2010

INNEHÅLL

1. INLEDNING	6
2. BAKGRUND OCH RELEVANS	7
2.1 SYFTE	8
2.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	8
2.3 TEORETISK REFERENSRAM	9
2.3.1 <i>Inklusion</i>	9
2.3.1 <i>Delaktighet</i>	10
2.4 DESIGN	10
3. METOD	11
3.1 KVALITATIV LITTERATURSTUDIE	11
3.2 INSAMLINGSMETOD	12
3.3 VÅRA URVALSKRITERIER	15
3.4 INNEHÅLLSANALYS	15
3.5 ETISKA ASPEKTER	16
4. MOBBNING OCH DET FÖREBYGGANDE ARBETET	18
4.1 MOBBNING	19
4.2 MOBBNINGENS TRE HUVUDGRUPPER	19
4.3 DE OLIKA AKTÖRERNA	21
4.3.1 <i>Mobbaren</i>	21
4.3.2 <i>Den mobbade</i>	22
4.3.3 <i>Medlöparen</i>	23
4.4 HUR MÄRKER MAN PÅ BARNET ATT DET ÄR UTSATT?	24
4.5 METODER FÖR ATT FÖREBYGGA MOBBNING	25
4.5.1 <i>Samma värderingar inom personalen</i>	26
4.5.2 <i>Fostringsgemenskap</i>	27
4.5.3 <i>Interaktion mellan barngruppen och pedagogen</i>	29
4.5.3.1 <i>Samtal med barnen</i>	31
4.5.4 <i>Lekar och rollspel</i>	32
4.5.4.1 <i>Stegvis</i>	33
4.6 LIKABEHANDLINGSPLANER	34
4.7 ELVA DAGHEMS LIKABEHANDLINGSPLANER	35
4.7.1 <i>Förskolan Asken</i>	35

4.7.2 Alprosens daghem	35
4.7.3 Dals – Eds daghem	36
4.7.4 Haga förskola	37
4.7.5 Annegårdens förskola	37
4.7.6 Rälsens förskola	38
4.7.7 Lillstugans förskola	38
4.7.8 Förskolan Björnen	39
4.7.9 Stockby förskola	40
4.7.10 Torsö förskola	41
4.7.11 Solgläntans och videbackens förskola	41
5. ANALYS OCH DISKUSSION	42
5.1 INNEHÅLLSANALYS	42
5.1.1 Hur mobbning yttrar sig på daghem	43
5.1.2 Förebyggande arbetsmetoder i likabehandlingsplanerna och i vår teori	44
5.1.2.1 Samma värderingar inom personalen	44
5.1.2.2 Fostringsgemenskap	45
5.1.2.3 Interaktion mellan barngruppen och pedagogen	46
5.1.2.4 Lekar och rollspel	47
5.1.3 Skillnader i likabehandlingsplanerna och i vår teori angående förbyggande arbetsmetoder mot mobbning	48
5.2 DISKUSSION	49
5.2.1 Slutsatser	52
KÄLLOR	56

1. INLEDNING

I flera år har mobbning varit ett aktuellt ämne i skolvärlden och forskare har vänt ut och in på ämnet medan mobbning på daghem ännu är ett ganska outforskat område. Vi har i vårt arbete på daghem sett att mobbning i olika former kan förekomma redan på daghemmen. Vi anser därför att mobbning eller annan form av kränkande beteende börjar redan i tidigare ålder än skolåldern och har därför valt att koncentrera oss på barn på daghem. Vi tycker också att det är viktigt att arbeta för att ett sådant beteende inte skall uppstå och på så sätt förhindra de skadliga konsekvenser som mobbning har på ett barn. Det förebyggande arbetet blir därför extra viktigt.

Barn lär sig i tidig ålder grunderna för det sociala livets spelregler. Därför är det av stor vikt, att man så tidigt som möjligt lär barnen rätta värderingar och att respektera sina medmänniskor. I vårt arbete kommer vi att lyfta fram den förebyggande aspekten av mobbning. Detta gör vi genom att lyfta fram arbetsmetoder för att förebygga mobbning på daghem, och vi kommer också att ta del av det förebyggande arbetet genom att undersöka likabehandlingsplaner som används på daghem.

Vi vill veta vilka konkreta metoder det finns att tillgå i det förbyggande arbetet mot mobbning. Vi kommer att ta fram olika metoder och arbetssätt för detta. För att få svar på dessa frågor kommer vi att använda oss av en kvalitativ litteraturstudie där vi undersöker litteraturens svar på våra frågor såväl som likabehandlingsplanernas metoder. Vi kommer sedan att jämföra dessa svar för att till slut få fram de metoder som kan användas för att förhindra mobbning och kränkande beteende.

Vår förhoppning med detta arbete är att vi skulle få fram metoder och arbetssätt som kan vara till hjälp i arbetet mot mobbning. Idealet skulle naturligtvis vara en värld där mobbning och utanförskap inte förekommer i någon form. Även om tron att detta är en möjlighet kan verka naiv så är det ändå ditåt vi borde sträva. Vi hoppas att vårt arbete kan vara till hjälp för ett steg i rätt riktning.

2. BAKGRUND OCH RELEVANS

Mobbning är ett fenomen som funnits länge i vårt samhälle och det börjar i allt tidigare åldrar. På daghem kan man redan se hur vissa barn blir utanför genom att de t.ex. inte får vara med och leka, andra barn säger elaka saker och att andra barn helt enkelt struntar i dem.

Intresset för detta ämne började redan i början av vår studietid. Det stod ofta att läsa om mobbning i tidningarna och vi kände att tyngden låg ofta på skolan, så vi började fundera om mobbning även sker på daghem bland småbarn. Efter att vi båda hade börjat jobba på daghem så insåg vi att så var fallet. Barn kunde vara väldigt elaka med varandra och ofta var det samma barn som blev den som aldrig fick vara med och leka. Vi kände att vi skulle vilja ha konkreta metoder för att kunna förebygga att sådant här beteende bland barn inte skulle kunna uppkomma.

Vi märkte också att det kan finnas en uppfattning bland människor om att småbarn inte mobbar. Till och med bland daghems personal har den uppfattningen funnits. Man tänker att ”barn är barn och de retas och bråkar med varandra ibland”. Småbarn mobbar inte på samma sätt som äldre barn men som vi tidigare nämnde så finns det redan i tidig ålder tendenser till mobbning bland barnen. Medvetenheten och inställningen bland personalen är väldigt viktigt för att på bästa sätt kunna arbeta på ett förebyggande sätt mot mobbning. Genom att forska i vad det finns för förebyggande metoder mot mobbning och vad daghem tar upp om i sina likabehandlingsplaner, så hoppas vi att vi kommer att göra ett nyttigt arbete för samhället, men också lära oss själva mycket på vägen. Vi hoppas också att vår forskning skall vara till nytta för alla som jobbar på daghem eller med småbarn i andra sammanhang och att det ökar medvetenheten för vad mobbning är och hur man kan förebygga detta.

För att vi som socionomer skall kunna jobba optimalt med barn på daghem men även i andra yrkeskategorier där barn ingår, så tror vi att vi kommer att ha nytta av denna forskning. Detta eftersom vi här hoppas få konkreta arbetsmetoder för ett förebyggande arbete. I dagens läge så har inte alla daghem en ”plan” för hur man skall jobba för att förhindra mobbning, så vi hoppas att vi blir inspirerade och skall kunna föra den kunskap vidare som vi får från denna forskning till våra kolleger där vi jobbar men också till andra daghem, så att andra daghem

skall kunna börja göra upp handlingsplaner för hur de skall jobba på sitt daghem för att förebygga mobbning. Detta hoppas vi att kan leda till att mobbning och kränkande beteende minskar på daghem och att alla barn kan känna sig delaktiga i gruppen. Så att barnen kan leka sida vid sida, utan att vara elaka mot varandra. Det är alltså insikt vi vill skapa, både bland dem som jobbar med barnen och men också hos barnen själva, för att få alla medvetna om vad mobbning är och hur man kan bekämpa det. Som socionomer vill vi gärna se att delaktighet, gemenskap och samarbete är rådande värderingar på daghemmen, både hos personalen och bland barnen.

2.1 Syfte

I vår studie vill vi få fram vad daghem kan göra för att förebygga mobbning och vilka arbetssätt personalen kan använda sig av för att motverka att mobbning uppstår. Vi vill också ta reda på hur man arbetar på daghem för att förebygga mobbning genom att ta del av likabehandlingsplaner som finns på daghem. Detta kommer vi att göra genom att undersöka och tematisera litteratur kring mobbning och därmed utföra en litteraturstudie.

2.2 Frågeställningar

- Hur förebygger man mobbning på daghem och vad finns det för konkreta metoder att använda sig av?
- Vad för slags förebyggande antimobbningsmetoder tar daghemmen upp om i deras likabehandlingsplaner?
- Finns det likheter mellan de likabehandlingsplaner och den teori vi läst om förebyggande arbete mot mobbning?

2.3 Teoretisk referensram

Vår teoretiska referensram utgår ifrån ett socialpedagogiskt synsätt, där vi kommer att se på allt material genom en socialpedagogs ögon. Detta kommer vi att göra genom att ta del av material där inklusion och delaktighet ingår. Dessutom kommer vi att försöka hitta stöd i forskningen som gäller inklusion och delaktighet som visar att de ingår i det förebyggande arbetet mot mobbning.

2.3.1 Inklusion

Vid social inklusion strävar man efter att skapa en miljö där man accepterar och värdesätter en social och kulturell mångfald. Den mångfalden skall finnas i alla institutioner i samhället, också inom daghem och skola. Man skapar en miljö där det finns utrymme för olikheter och där varje enskild individ kan vara delaktig i samhällets sociala gemenskap. Denna gemenskap och delaktighet skall finnas på samhällets alla plan. Gemenskap och att kunna skapa den är en förutsättning för barnets utveckling och lärande. Inklusion ger möjligheter för barn att tillhöra många olika gemenskaper och grupper, och de får olika typer av erfarenhet och kunskap ur dessa olika gemenskapsformer. Det är de vuxnas uppgift att skapa en miljö med möjligheter och resurser för social inklusion för barnet. Det skall ske i barnets naturliga miljö, d.v.s. i hemmet, daghem, skolan, fritiden etc. Man tillför alltid resurserna till den miljö där barnet finns. Genom att aktivt arbeta för inklusion är man på samma gång och minskar risken för exklusion. Erfarenheter av exkludering har en negativ effekt på barnets inläring och utveckling. Eftersom barn har ett behov och också rättighet till gemenskap med andra jämnåriga och med kompetenta vuxna, är det viktigt att det behovet tillgodoses genom att aktivt arbeta mot all form av exklusion. (Madsen 2006 s. 178-179)

Eftersom man anser att ett socialt deltagande är en förutsättning för lärande och utveckling, betyder det att den sociala gemenskapen barnet är delaktigt i, har en stor inverkan på barnet. Barnet snappar upp olika sociala kompetenser från de gemenskaper det är delaktigt i. Om barnet utesluts från en eller flera gemenskaper innebär det också att barnet fråntas möjligheten till lärande i dessa sociala situationer. (Madsen 2006 s. 200)

2.3.2 Delaktighet

Delaktighet innebär att barnen är en del av sammanhanget och skall därför få vara med och ge sina åsikter i olika sammanhang. Barnens perspektiv och delaktighet är nära sammankopplade. För att vuxna skall kunna göra barnen delaktiga kräver det att den vuxne kan se situationer och händelser ur barnets perspektiv.

Barnen skall kunna få uttrycka erfarenheter, känslor och tankar genom olika uttrycksformer. De vuxna måste se, lyssna och försöka tolka barnens agerande. För att kunna se saker ur ett barns perspektiv krävs det att den vuxne har kunskaper om barns sätt att agera och om deras lärande. Man måste också inse att barn har ett eget sätt att tolka och förstå världen.

Om de vuxna klarar av att ta ett barns perspektiv och göra dem delaktiga, innebär det att barnen känner sig delaktiga och förstådda. Barnen känner då att de kan påverka sin situation. Ett barn som känner att det blir hört och sett och känner att dess tankar och åsikter tas på allvar och har inflytande på sin situation är det barnet delaktigt. (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003)

Delaktighet är ett centralt begrepp i en demokrati. När människor känner sig delaktiga så ökar deras tilltro, engagemang och ansvarstagande. Så det är av stor vikt att barn och föräldrar skall känna sig delaktiga i förskolans verksamhet för att de skall känna att det finns lika villkor i förskolan. (Nordenmark & Rosén 2008 s. 102-103)

2.4 Design

Vi har varit två om att skriva detta examensarbete, och har därefter delat upp skrivandet av arbetet så att arbetsfördelningen skulle bli så jämn som möjlig. Men arbetsfördelningen kanske har blivit lite ojämn eftersom en av oss konkret har haft mera tid att skriva p.g.a. att en av oss har deltidsjobb och den andra har heltidsjobb.

Bakgrundsdelen av arbetet har vi funderat över tillsammans och sedan har vi även skrivit den tillsammans för att arbetet skulle reflekteras från bådas synvinkel. Sedan har My Holm skrivit metod delen, men såklart har den till först noga diskuterats igenom med Carina Rönnerberg.

Sedan har vi båda skrivit teoridelen, där My Holm har skrivit om mobbning och om de förebyggande arbetsmetoderna. Carina Rönnerberg har sedan sökt fram likabehandlingsplanerna och skrivit om dem och etiska aspekter. Resultatdelen där innehållsanalys och diskussionsdelen ingår, har vi ganska långt skrivit tillsammans eftersom vi tyckte att då får vi båda ge vår syn på saken. Så detta arbete känns som ett genuint samarbete från bådas sida.

3. METOD

I detta kapitel kommer vi att presentera hur vi gått till väga för att göra detta examensarbete, alltså hurdan studie vi gjort, på vilket sätt vi samlat in vårt material och hur vi analyserat det. Dessutom tar vi upp om etiska aspekter.

3.1 Kvalitativ litteraturstudie

Vi kommer att utföra vårt arbete genom att göra en kvalitativ litteraturstudie. I en kvalitativ studie samlar man in ny information på olika sätt t.ex. genom intervjuer, observationer eller dokument. Detta ger då en djupare förståelse av det problem eller frågor som man valt att studera. (Magne Holme & Krohn Solvang 1997 s. 14)

Den kvalitativa forskningen använder sig också av en referensram som sätter in ett forskningsprojekt i dess sammanhang och ger underlag för tolkning av resultaten. Detta kan då vara den litteratur och tidigare forskning som forskaren studerat innan han börjar med sin egen forskning. (Olsson & Sörensen 2007 s. 63)

En litteraturstudie skall sedan som alla andra examensarbeten innehålla bakgrund, syfte, frågeställningar och insamlingsmetod osv. I en litteraturstudie är det litteraturen som är informationskällan, alltså insamlingsdata, precis som respondenten är informationskällan vid

en intervju. Så det betyder att den litteratur som man tar upp om i bakgrunds litteraturen inte får vara den samma som i insamlingslitteraturen. (Olsson & Sörensen 2007 s. 87)

När man gör en litteraturstudie måste forskaren vara kritisk till sina källor. Forskaren måste göra en noggrann bedömning av källans auktoritet och på det tillvägagångssätt som använts för att samla ihop de ursprungliga uppgifterna. Detta skall forskaren göra för att kunna avgöra om dokumenten är trovärdiga eller ej. Det är extra viktigt att forskaren gör detta när det är frågan om en källa från Internet. Det som publiceras på Internet kan vara av god kvalitet och vara aktuellt, men det kan även vara föråldrat och vara av dålig kvalitet eftersom det inte finns någon egentlig kontroll på det som ges ut på Internet. (Denscombe 2009 s. 317)

Vid en litteraturstudie är källorna sekundära. Med detta menas att dokumenten man använder sig av är insamlade av någon annan. En sekundärkälla består ofta av siffror t.ex. bokslut från företag, men kan också bestå av ren text t.ex. i form av utredningar från socialvården, brevväxling eller tidskrifter. (Jacobsen 2007 s. 114)

Dessutom kan de källor man använder sig av vara producerade för något annat syfte och dokumenten kan även bygga på upphovsmannens tolkningar av det han samlat in, än att han haft en objektiv syn på saken. Därför är det av stor vikt att man använder sig av det kritiska ögat när man gör en litteraturstudie baserad på sekundärdata. (Denscombe 2009 s. 317)

3.2 Insamlingsmetod

Denna studie kommer vi att genomföra genom att söka fram olika sorts dokument så som artiklar, avhandlingar, rapporter och böcker med relevant fakta.

Vi kommer även att samla in olika daghems antimobbningsplaner. Dessa planer kommer att vara tagna från Internet från svenska källor, alltså från svenska daghem. Vi har valt att använda oss av svenska daghems likabehandlingsplaner för att i den svenska skollagen står det att; *Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett*

*målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. (6 kap. 6§)
Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. (6 kap. 7§) Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. (6 kap. 8§) (Skollag 2010:800)*

Det står även i skollag 2010:800 i kapitel 6 paragraf 3 att denna lag gäller barn som går i förskola eller i annan pedagogisk verksamhet. Eftersom begreppet ”förskola” i Sverige är lika med ”daghem” i Finland så betyder det att det skall finnas en likabehandlingsplan på alla daghem, där det då ingår hur man jobbar för att förebygga mobbning och kränkande beteende.

I den finska lagen ”lag om grundläggande utbildning”, så tar kapitel 7 paragraf 29 upp om att; *Den som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö. I samband med att läroplanen utarbetas skall utbildningsanordnaren utarbeta en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasseri samt verkställa planen och övervaka att den iakttas och förverkligas. Utbildningsstyrelsen skall i grunderna för läroplanen ge bestämmelser om hur denna plan skall utarbetas. (7 kap. 29§)*

Denna lag tar endast upp om att det skall finnas en plan vid skolan, inte på daghem.

I den finska lagen ”Lag om barndagvård” tar kapitel 1 § 2 a upp följande; *Dagvården skall stöda dagvårdsbarnens hem i deras uppgift att fostra barnen samt tillsammans med hemmen främja en balanserad utveckling av barnets personlighet.*

Dagvården skall för sin del erbjuda barnet fortgående, trygga och varma människorelationer, en verksamhet som på ett mångsidigt sätt stöder barnets utveckling samt en med tanke på barnets utgångssituation gynnsam uppväxtmiljö.

I enlighet med barnets ålder och individuella behov skall dagvården, med beaktande av det allmänna kulturarvet, främja barnets fysiska, sociala och emotionella utveckling samt stöda

barnets estetiska, intellektuella, etiska och religiösa fostran. Då den religiösa fostran stöds skall barnets föräldrars eller förmyndares övertygelse respekteras.

Vid främjandet av barnets utveckling bör dagvården stöda barnets uppväxt när det gäller gemensamt ansvar, fred och värnande om livsmiljön.

I lagen ”lag om barndagvård” tas nog upp om att barnen skall känna sig trygga på daghemmet, men ingenting om att daghemmet måste göra upp en plan om hur personalen skall jobba för att barnen skall känna sig trygga och inte bli utsatta för kränkande beteende.

Så eftersom det står i den svenska lagen att de skall ha likabehandlingsplaner på alla daghem, men det nämns inget om det i den finska lagen, så har vi konstaterat att vi söker direkt efter de svenska likabehandlingsplanerna.

Vi kommer att samla in data genom att gå till biblioteket och där söka fram olika avhandlingar, rapporter och litteratur. Dessutom kommer vi att använda oss av olika sökmotorer på Internet så som google eller Arcadas biblioteks sökmotorer för att få fram avhandlingar och olika artiklar.

När vi samlar in data kommer vi att använda oss av specifika sökord och meningar för att på så vis få fram så relevant material som möjligt och även för att avgränsa allt det material som kan finnas både på biblioteket och på Internet. De ord och meningar vi sökt med är; *mobbning, antimobbningsplan, likabehandlingsplan, förebyggande arbetssätt mot mobbning och mobbning på daghem.*

När man söker efter litteratur, både på biblioteket och på Internet skall man till först placera sitt problemområde i något ämnesområde, för att på så vis få en blick över vad det finns för litteratur. Efter att man sedan satt sig in i den litteratur som finns så skall man börja plocka ut de begrepp och delar som är centrala i litteraturen. Detta kan man göra genom att specificera med olika sökord för att då finna det material som är mest relevant för den forskningsfrågan som man själv har. Om det finns mycket litteratur om det område som man sökt inom, så måste man sälla bort en del. Då kan urvalskriterierna vara; *visar titeln på att innehållet bör*

vara av intresse, när gavs boken ut, är artikeln publicerad i en vetenskaplig tidskrift, hänvisar det ofta till andra författare i andra verk? (Patel & Davidson 2003 s. 43-44)

3.3 Våra urvalskriterier

Urvalskriterierna för det material som vi kommer att använda är att det har stark anknytning till ämnet som handlar om mobbning, förebyggande arbetssätt mot mobbning, mobbning på daghem och likabehandlingsplaner på daghem.

När vi tar fram de likabehandlingsplaner som vi kommer att ta från Internet, kommer vi att använda oss av ett icke-sannolikhetsurval. Det betyder att man tar ett steg ifrån den underliggande principen i sannolikhetsurval, där varje enhet skall ha lika stor chans att komma med i undersökningen. (Denscombe 2009 s. 37)

Vi kommer att göra ett subjektivt urval där vi handplockar urvalet för undersökningen. Den här metoden används när man redan har viss information om företeelsen man forskar i. Forskaren väljer medvetet vissa företeelser eftersom man anser att de troligtvis ger mest värdefull information. Forskningsobjektet väljs ut med ett specifikt syfte i tankarna för att syftet har en hög relevans till forskningsobjektet. (Denscombe 2009 s. 37)

Så vi kommer alltså till först att läsa igenom många olika likabehandlingsplaner och därefter välja ut de som vi anser att kommer att tillföra mest information till vårt arbete och forskning.

3.4 Innehållsanalys

Efter vi fått fram all den information som vi vill ha så kommer vi att göra en innehållsanalys, där vi försöker tematisera den information vi fått fram och sätta dem i grupper för att se om arbetssätten är lika på daghemmen, i litteraturen och i forskningen.

Vi kommer att dela in materialet i tre olika teman. Det första temat kommer att handla om mobbning som ett begrepp. Det andra temat kommer att ta upp om olika förebyggande arbetssätt mot mobbning som de kan använda sig av på daghem. Sedan kommer det tredje att ta upp om de antimobbningsplaner som finns på daghem, för att visa hur de jobbar på daghemmen för att förebygga mobbning. Efter det kommer vi att analysera de teman vi tagit upp och försöka kategorisera dem med hjälp av att läsa igenom den text vi skrivit flera gånger och försöka hitta likheter och skillnader på den teori vi valt att ta upp.

Med innehållsanalys menar man när man kategoriserar texten och delar upp den i olika teman. Detta gör man för att man skall kunna visa att vissa data liknar varandra eller att de tar upp om samma fenomen, eller att de helt skiljer sig från varandra. När man sedan kategoriserat texten, så fyller man dessa kategorier med innehåll, där man också kan stärka innehållet med hjälp av citat från själva texten. Efter det räknar man hur ofta vissa teman återkommer i de olika kategorierna. Sedan jämför man det material man samlat in och söker efter likheter eller skillnader i det. Till sist så försöker man hitta olika förklaringar till dessa skillnader. (Jacobsen 2007 s. 139)

Genom innehållsanalys har forskaren möjlighet att avslöja vad texten framhåller som relevant genom att mäta vad texten innehåller t.ex. speciella ord och idéer. Dessutom kommer prioriteringar och värderingar fram i texten genom att forskaren ser hur ofta de förekommer och ser vilka som är negativa och vilka som är positiva. Genom innehållsanalys kan forskaren också lyfta fram hur vissa idéer hänger samman genom att se närheten mellan idéerna i texten med logiska associationer. (Denscombe 2009 s. 308)

3.5 Etiska aspekter

Enligt Jacobsen (2007) finns det tre grundläggande etiska krav på en undersökning. Dessa är samtycke, skydd av privatliv och att bli korrekt återgiven. (Jacobsen 2007 s. 23)

Eftersom många av våra källor kommer att finnas utgivna på Internet, så antar vi att författaren till dem har gett sitt samtycke till att använda dem som källor i ny forskning, eftersom det som finns på Internet är tillgängligt för alla.

Då man använder sig av skriftliga dokument, dit också Internet källor räknas, finns det fyra grundläggande kriterier. Dessa är autenticitet, trovärdighet, representativitet och innebörd. (Denscombe 2009 s. 301)

Autenticitet innebär att man kan vara säker på att dokumentet är äkta, d.v.s. att det inte är omskrivet eller förfalskat. Trovärdighet betyder att man granskar dokumentets innehåll. Vem som är författaren, i vilket syfte dokumentet är skrivet, i vilket sammanhang är det skrivet, när är det skrivet och är det objektivt.

Representativitet betyder att man granskar om dokumentet är en bra representation av just den typen av enhet som beskrivs. Man granska också om man skildrar en företeelse i sitt rätta sammanhang och om dokumentet har ändrats eller korrigerats.

Innebörd betyder att man granskar dokumentets tydlighet. Man kontrollerar språket, om man måste läsa mellan raderna, finns det sådant som är osagt etc. (Denscombe 2009 s. 301 - 302)

När det gäller böcker kontrollerar man också om man tidigare hört talas om förlaget, vilket ger större trovärdighet. Om förlaget är ett universitets förlag eller motsvarande kan det också ge större trovärdighet till att materialet är akademiskt kvalitativt. Man kan också kontrollera vilken upplaga det är. Eftersom en bok med stor efterfråga oftast är tryckt i nya upplagor tyder det på att bokens innehåll anses värdefullt. (Denscombe 2009 s. 303)

Det är vår uppgift att se till att vi korrekt återger de källor som vi använder oss av genom att återge citat och referenser rätt och att upphovsmannen eller författaren anges.

Dessutom skall vi se till att ingen text blir plagierad. Ordet plagiat betyder ursprungligen ”människorov”, men i överförd mening kan det kallas ”textrov”. Med andra ord kan man säga att plagiering är när någon tar någons annans verk och för det vidare som om det vore ens eget. (Olsson & Sörensen 2007 s. 58)

Resultaten skall sedan så långt som möjligt återges på ett fullständigt sätt. De skall också återges i sitt sammanhang. Man får naturligtvis inte förfälska resultaten. I fall det är möjligt är det bra att ha all information som samlats in tillgänglig för alla. (Jacobsen 2007 s. 26-27)

När det gäller Internet källor är det väldigt viktigt att man kontrollerar upphovsman, trovärdighet och autenticitet. Detta eftersom det på Internet finns så väldigt få begränsningar och restriktioner på vad som läggs upp. Det betyder att om man vill använda sig av material från Internet i sin forskning så är noggrannhet ytterst viktig. Den som forskar måste göra en kvalitetskontroll av materialet precis som vid användning av andra dokument. (Denscombe 2009 s. 303)

Man måste också granska själva webbsidan som publicerat forskningsmaterialet, d.v.s. webbplatsens auktoritet. En officiell webbplats t.ex. ett universitets eller regeringens sidor kan ge större trovärdighet. Privata hemsidor skall man använda ytterst försiktigt. Trovärdighet är ett annat viktigt kriterium gällande val av Internet källa. Man måste undersöka om webbplatsen verkar seriös, vilket syfte den har och i vilken grad sidan tar ansvar för vad som publiceras. En annan viktig fråga är hur aktuell webbplatsen är, när den senast är uppdaterad. Popularitet kan också vara en aspekt att beakta. Hur många människor som har besökt sidan kan ge en uppfattning om intresset för webbplatsen. (Denscombe 2009 s. 304)

4. MOBBNING OCH DET FÖREBYGGANDE ARBETET

I detta kapitel tar vi upp om mobbning som ett begrepp, vad det innebär och hur man kan känna igen de olika aktörerna inom mobbningen. Vi kommer även att ta upp om de olika förebyggande arbetsmetoderna mot mobbning som vi hittat i litteraturen. Sedan tar vi även upp i detta kapitel om de likabehandlingsplaner som vi tagit med från daghem i Sverige för att vi skall få en förankring till hur man redan jobbar på daghem för att förebygga mobbning.

4.1 Mobbing

Mobbing är ett fenomen som inte enbart sker i skolorna, utan det kan börja redan på daghemmen. Den mest allmänna definitionen av begreppet mobbing är när en eller flera personer upprepar under en längre tid medvetna och negativa handlingar mot en eller flera personer, eller att de helt enkelt utesluter den/de från gruppen. (Höistad 2003 s. 79-80)

Dessa negativa handlingar kan bestå av hot, hån och ord som sedan gör att personen som blir utsatt för det känner obehag. Men det kan också handla om slag, sparkar och knuffar eller att en person blir utfrusen och isolerad under en viss tid. Dessutom är det viktigt att poängtera att mobbing inte handlar om konflikter utan om direkta övergrepp mot en annan individ. (Höiby 2004 s. 12)

Så i konkreta ordalag kan man säga att mobbing är när ett negativt och nedvärderande beteendemönster sker under en viss tid. Detta är också ett medvetet beteende av förövaren och det som det leder till är att förövaren försöker få makt över den utsatta, genom att kränka honom tills den utsatta känner självförakt. Så mobbing är helt enkelt ett kränkande sätt att försöka få makt över en annan person. (Lindell 2007 s. 192)

Mobbing kan också förknippas ihop med vissa begrepp. Dessa begrepp är: makt, rädsla, grupstryck, avundsjuka och projektioner. När den som mobbar får insikt i dessa begrepp så kan han/hon först börja ändra sitt beteende. I en mobbingssituation kommer mobbarens och gruppens problematik fram, som helt enkelt kan vara att de är avundsjuka och rädda i sig själva. Så mobbing kan alltså vara ett symptom på ett problem som ligger i en grupp eller hos en enskild individ. (Höistad 2001 s. 58)

4.2 Mobbingens tre huvudgrupper

I det stora hela kan man dela in ”mobbingmetoderna” i tre huvudgrupper, nämligen den tysta mobbingen, den verbala mobbingen och den fysiska mobbingen. Dessa olika sätt att

mobba kan ske skilt för sig, men vanligt är att de glider in i varandra och en väldigt svår mobbning kan innehålla alla metoderna.

Den tysta mobbningen är den vanligaste formen av dessa, men även den som är mest svår att upptäcka. Man kan även kalla denna form för kroppsspråket, eftersom mobbningen sker via stirring, menande blickar, undvika ögonkontakt, härmande av någon, vända ryggen mot någon, undvika att prata med någon och helt enkelt behandla en annan människa som luft. Så det är förståeligt att denna form är svår att upptäcka eftersom inga ”ord” är inblandade. Men ändå så gör denna ”mobbningsform” en väldigt stor skada. (Höistad 2003 s. 80)

Den verbala mobbningen är däremot en helt annan form av mobbning. Den består av att man viskar till varandra, sprider rykten, pratar illa om någon annan och trakasserar och hånar. Sedan kan det även handla om att hota någon annan, påpeka någonting hos en annan person t.ex. dens kläder eller frisyr eller att hela tiden påpeka och kommentera vad en annan gör och säger. Den verbala mobbningen kan också visa sig genom att någon skrattar och fnissar elakt åt en eller att man skämtar om någon. Den här formen av mobbning är lättare att upptäcka än den tysta, eftersom en vuxen kan höra vad som pågår och på så vis säga till och försöka få bort den. Men tillika så är det lätt för barn att viska bakom någons rygg och då är det igen väldigt svårt att upptäcka mobbningen. (Höistad 2003 s. 82) Därför kan det vara lätt för barn att verbalt mobba någon annan när de är t.ex. ute på en lekplats, för där hör väl inte de vuxna alltid vad de säger till de andra barnen och det kan lätt försvinna i det normala ”stöket” och tas lätt för att vara normala dispyter mellan jämnåriga barn. Så det är ju jätte lätt att mobba med ord, men det är extremt plågsamt för den som blir utsatt för det, speciellt små barn kan vara utsatta eftersom de kanske inte alltid hunnit utveckla någon självkänsla och är inte så starka i sig själva ännu. (Coloroso 2004 s. 39)

Den tredje formen som är den fysiska mobbningen, är även den lättaste formen att upptäcka. Den syns genom att i ”misstag” knuffa någon annan, nypa och knipa i smyg så att inge vuxen märker det. Den fysiska mobbningen sker också genom att någon ställer sig i vägen för någon eller sedan att man tar någon annans sak och gömmer den och retas på det viset. Sedan så syns den fysiska mobbningen av märken som syns på barnet, t.ex. blåmärken eller att kläder har gått söder p.g.a. att någon rivit i dem. Men den fysiska mobbningen kan även vara svår att

upptäcka, eftersom barnen ofta kan skylla på att det är en lek de håller på med eller någon sorts sport. Mobbningen sker helt enkelt på det viset så att den inte skall upptäckas och så att det skall vara lätt att skylla på någonting t.ex. ”vi lekte ju bara och han var ju med på det”. (Höistad 2003 s. 85)

De barn som just håller på med den fysiska mobbningen, är oftast de barn som har de största problemen. De här barnen anses också ha en större risk att hamna i kriminella banor, möjligen då för att de har en mer positiv attityd mot våld. (Coloroso 2004 s. 40)

4.3 De olika aktörerna

När man pratar om de olika aktörerna, så pratar man om dem som är inblandade i mobbningen. De olika aktörerna är: mobbaren, den mobbade och medlöparen. Till följande kommer vi att beskriva dessa tre olika.

4.3.1 Mobbaren

Mobbare föds inte till att mobba utan det är en så kallad miljöpåverkan som gör till att barnet blir en mobbare. Det kan vara allt från barnets hem-, skol- eller daghemsmiljö eller samhället och den kultur som barnet lever i som på något vis uppmuntrar eller tillåter ett sådant beteende som en mobbare kan ha. Detta kan då leda till att ett barn helt enkelt ”lär” sig att mobba. (Coloroso 2004 s. 42)

En som mobbar kan vara ett barn som fått för lite kärlek och omsorg hemifrån. Det kan också ha fått för stor frihet och dåligt med gränser från sina föräldrar. Detta kan leda till att ett barn saknar inlevelseförmåga eller att den är otillräckligt utvecklad, vilket betyder att barnet inte kan förstå hur ett annat barn känner sig när det blir mobbat och saknar helt enkelt medkänsla. Dessutom kan barnet som mobbar ha en positivare inställning till våld och är i allmänhet mer aggressiv både mot andra barn och mot vuxna. (Höiby 2004 s. 16)

Det finns även andra gemensamma drag för en mobbare. Han eller hon vill ofta dominera andra människor och utnyttjar andra för att få vad de vill. De gör ofta andra illa när inga vuxna ser och de vägrar ta ansvar för sina handlingar. Dessutom ser de inga kortsiktiga eller långsiktiga konsekvenser av sitt handlande och de har även ett stort behov av att bli uppmärksammade, de vill helt enkelt stå i centrum. (Coloroso 2004 s. 44-45)

Ibland kan mobbning även handla om avundsjuka. Ibland klarar andra av något som man själv inte klarar av, eller så har de någon finare sak än vad man själv har. Då kan det avund som ett barn känner leda till att den försöker förlöjliga den person som man känner avund mot och börjar mobba det barnet. (Höistad 2001 s. 63)

4.3.2 Den mobbade

Den som blir ett mobboffer kan se ut som vem som helst. I vanliga fall är det inte en fysisk avvikelse som gör att någon blir mobbad, för det har ju de flesta. Men det finns ett undantag och det är pojkar som är fysiskt sett mindre än sina jämnåriga och de kan lättare bli utsatt för mobbning.

Det kan även finnas psykiska kännetecken för ett mobboffer. Ofta har de låg självkänsla, vilket kan uppkomma efter en längre tids mobbning. Men det finns även vissa gemensamma personlighetsdrag hos offret, så som att barnet har lätt för att gråta, är ängslig, osäker och försiktig. (Höiby 2004 s.17)

Mobbning är ju alltid fel och det är aldrig mobboffrets eget fel att det blir mobbat, men vissa barn kan ha en oförmåga att hantera vissa situationer. Barn som kan vara utsatta för mobbning kan vara barn till överbeskyddande föräldrar, barn med bistrande tillit, barn med negativ identitet och barn med sociala svårigheter. Ibland kan föräldrar som är överbeskyddande bli så rädda och ängsliga för sina barns skull, att de till sist överföra sin egen rädsla på barnen. Det leder till att barnet känner sig otrygg och blir ängslig för omvärlden. Dessutom kan ett överbeskyddat barn inte alltid hantera svåra situationer som man ibland råkar utföra i livet och det gör därmed att det har det svårare att klara av påfrestningar i livet. (Höistad 2001 s. 32-33)

Dessutom kan dessa barn ha en så kallad "kroppsrädsla", vilket betyder att de är rädda att bli skadade eller slå sig. Detta kan leda till att de är klumpiga i lek och sport p.g.a. sin dåliga kroppskontroll och därför blir mer försiktiga och rädda än vad andra barn är. (Olweus 2001 s. 43)

De utsatta barnen kan också ha svårt att hävda sig i kompisgrupper både fysiskt, verbalt och på andra sätt. De här barnen kanske inte alls märks. De kan också ha lättare att ta kontakt med vuxna och vill gärna umgås med dem istället. (Olweus 2001 s. 43)

Barn med sociala svårigheter kan även vara utsatt för mobbare. De vet kanske inte hur de skall ta kontakt med andra barn och så har de svårt med det sociala livets spelregler. Därför kan ett sådant barn lätt vara utsatt för att bli ett mobboffer, eftersom andra barn kan ha svårt att förstå varför han/hon är annorlunda när det inte syns utanpå någonstans. (Höistad 2001 s. 51-54)

Ofta så berättar inte den utsatta för någon att den blir mobbad. Det kan bero på att han/hon skäms för att den blir mobbad och inte själv får stopp på mobbningen, men det kan även bero på att den som blir mobbad är rädd för att han/hon förvärrar situationen om den skvallrar till någon vuxen om att den blir mobbad. Dessutom kan mobbaren ha hotat med att så är fallet ifall offret skvallrar. Ofta har barnen i alla fall lättare att berätta för sina föräldrar än att berätta för de vuxna på daghemmet eller skolan om att de blir mobbat. Ofta säger de även till sina föräldrar att de inte får säga till någon annan om att de är utsatta för mobbning, vilket man hoppas att föräldrarna i så fall förstår att lösningen på problemet inte är att göra ingenting, utan att handla och ta kontakt med de personer som är inblandade. (Höiby 2004 s. 24)

4.3.3 Medlöparen

Medlöparen är den som stödjer mobbaren genom att göra något aktivt eller genom att bara vara med. Ibland kan det vara de som står bredvid och bara tittar bort, men det kan också vara de som uppmuntrar mobbaren och på så vis börjar själva också mobba. Det är lätt hänt att barn

som ser ett annat barn mobba, som kanske är tuff, populär och lite aggressiv, börjar härma det barn för att man ser det som en förebild. (Coloroso 2004 s. 91-92)

Genom att aktivt vara en medlöpar vid ett mobbningstillfälle, så gör att mobboffret känner ännu mer smärta eftersom det är fler än en som mobbar. Det gör också att mobbaren stärker sitt antisociala beteende eftersom det är någon som håller med mig om att det är rätt att göra på det här viset. Dessutom så ökar risken för att medlöparen skall börja tycka att det är okej att mobba och på så vis utvecklas till en mobbare själv också. (Coloroso 2004 s. 91)

Det kan också många gånger vara rädsla för den som mobbar som gör att andra barn blir medlöpare. Det gäller för dem att vara god kompis med mobbaren för att de inte själva skall bli utsatt för mobbning. Men i många fall kan det också handla om grupstryck. Då är det de andra i gruppen som uppmuntrar mobbaren antingen passivt eller aktivt. Gruppens agerande är ofta avgörande för om mobbningen skall få fotfäste eller inte. (Höistad 2001 s. 60-61)

Det barn som är medlöparen tycker också ofta synd om offret, men är för fega att säga någonting till den som mobbar p.g.a. rädslan för att själva bli utsatta för mobbningen. De är helt enkelt inte tillräckligt starka i sig själva för att våga stå emot mobbningen utan dras hellre in i mobbningen istället för att stå emot. (Höiby 2004 s. 26)

4.4 Hur märker man på barnet att det är utsatt?

En som är utsatt för mobbning kan efter hand få samma bild av sig själv som den som mobbarna intalar att den är. Att dag in och dag ut få höra att man inte är önskad, får inte vara med och leka, är ful och misslyckad, så får man till sist en sådan bild av sig själv. Mobboffret förändrar sin självbild och blir till sist ängslig, osäker och känner sig misslyckad. (Höiby 2004 s. 24) Därför är det viktigt att få bort den skamkänsla som mobboffret kan känna och påpeka att man skall vara den man är och om någon har problem med det så är det dennes problem, mobbaren klarar helt enkelt inte av att man är den man är. Så egentligen är det mobbaren som har problem, men det är offret som får lida för det. (Höistad 2001 s. 24)

Dessutom kan ett barn reagera på mobbningen med att han/hon tappar intresse för daghemmet och vill inte gå till daghemmet mera, slutar berätta för föräldrarna vad som hänt på daghemmet, gör saker som inte är likt honom eller henne och verkar ledsen och arg. (Coloroso 2004 s.164)

Om ett barn blir kränkt och mobbat på dagis så tycker man att pedagogen skulle märka något. Men med många barn runt sig kan det vara svårt att se vad som alltid händer bland barnen och vad de säger åt varandra. Om ett barn inte berättar åt pedagogen vad som skett, och pedagogen inte heller ser vad som skett, kan barnet förstå uteslutningen som att det är accepterat att man får göra så mot mig. Men ofta berättar barn för sina föräldrar vad som skett på daghemmet och de kan i sin tur informera pedagogen att detta har hänt i barngruppen. Så för att upptäcka mobbning och kränkande beteende på daghem är fostringsgemenskapen jätte viktig. (Öhman 2009 s. 42)

Om ett barn trots allt inte berättar något om mobbningen för sina föräldrar, utan det kommer fram på andra olika sätt, så kan ju föräldrarna fundera över varför barnet inte berättat något till mig. Detta kan ha många olika förklaringar. För det första kan det skämmas över att det är mobbat, men det kan också vara rädd över att mobbaren skall hämnas om den får höra att han/hon skvallrat. De kan också känna en hjälplöshet, där de tror att ingen kan hjälpa dem att slippa bort från mobbningen. Det kan bero på att vuxna kanske bagatelliserat mobbningen och på så vis också godkänt den, vilket leder till att mobboffret har lite förtroende för vuxna. (Coloroso 2004 s. 163)

4.5 Metoder för att förebygga mobbning

I detta avsnitt kommer vi att ta upp om de olika förebyggande arbetsmetoderna som vi har hittat i den litteratur vi läst. Dessa metoder har vi strukturerat efter: samma värderingar inom personalen, fostringsgemenskap, interaktion mellan barngruppen och pedagogen och lekar och rollspel.

4.5.1 Samma värderingar inom personalen

När man skall förebygga mobbning finns det ett flertal olika faktorer eller stadier att ta i beaktande. Det första av dessa är att medvetandegöra. För att kunna förebygga mobbning behöver de inblandade få information och ha kunskap om mobbning. Man måste ha kunskap om vad mobbning är, i vilka former den kan yttra sig och hur ofta mobbningen eventuellt förekommer. (Sharp 1996 s. 37-38)

Detta är viktigt för att alla inblandade skall veta vad det handlar om och kunna vara med och utforma metoder och strategier för ett förebyggande arbete, eftersom vid det förebyggande arbete är det bra om man kan få alla inblandade att delta i utformningen av metoder och arbetssätt. Så personalen i daghemmen måste naturligtvis vara involverade. (Sharp 1996 s. 45)

Mannerheims barnskyddsförbund och folkhälsan har våren 2010 sammanställt en rapport som handlar om mobbning på daghem. I rapporten som heter ”mobbar små barn varandra” tar man upp om att personalen kan ha svårt att känna igen riktiga mobbningssituationer och kan därför ingripa vid fel tillfällen. Därför är det viktigt att personalen håller öppna diskussioner om och hur mobbningen förekommer just på deras daghem. (Kirves & Stoor-Grenner 2010 s. 44)

Det som rapporten också tar upp om är att det är av stor vikt att man börjar förebygga mobbning så tidigt som möjligt och detta kan man t.ex. göra genom att vara en god förebild och föra sina goda värderingar vidare till barnen, så att barnen skall lära respektera andra människor. (Kirves & Stoor-Grenner 2010 s. 45)

I uppsatsen ”mobbning – förekommer det i förskolan?” tar författarna Jessica Ahlqvist och Cecilia Eriksson upp om att det också är viktigt att pedagogen är tydligt med vilka förhållningssätt och värderingar som gäller på daghemmet. Då det gäller småbarn är det också av stor vikt att man arbetar med det förebyggande arbetet mot utstötning och mobbning. Detta för att förhindra att barnet får en negativ bild av sig själv och på så sätt löper större risk för att se sig själv som offer vilket i sin tur kan leda till större benägenhet att bli det. Det är bra att ta fram alla människors likheter och olikheter så att barnen har lättare att förstå vad det innebär och har lättare att relatera till olika situationer. All personal på daghemmen måste vara

involverade i arbetet mot mobbning för att resultatet skall bli det bästa möjliga. (Ahlqvist & Eriksson 2007)

I examensarbetet "Pedagoger och mobbning – en kvalitativ studie om pedagogers uppfattningar samt beskrivningar av det förebyggande arbetet mot mobbning" som är skrivet av Emma Olofsson och Sofie Vetander, tar de upp om förebyggande metoder både i förskolan och i skolan. I studien kom de fram till att de förebyggande åtgärderna mot mobbning i förskolan skiljer sig en aning mot åtgärderna i skolan. I många förskolor talar man inte om mobbning, utan om kränkande beteende och de kom fram till att personalen bör diskutera kränkande behandling för att få ett gemensamt förhållningssätt och en gemensam värdegrund att utgå ifrån. Sedan skall pedagogerna tillsammans jobba för att uppnå de mål som de satt upp i en likabehandlingsplan som skall finnas på daghemmen. (Olofsson & Vetander 2009)

4.5.2 Fostringsgemenskap

Det är viktigt att man involverar hela familjen i det förebyggande arbetet mot mobbning. Samarbetet mellan daghem och familjen är viktig i det förebyggande arbetet precis som en öppen kommunikation mellan dessa. (Sharp 1996 s. 44-45)

Med fostringsgemenskap menar man samverkan mellan hem och daghem. Föräldrarna och personalen på daghemmen engagerar sig gemensamt för att stödja barnets inläring, fostran och utveckling för att på så vis främja barnets utveckling optimalt.

Såklart har föräldrarna huvudansvaret för sitt barns fostran och känner även sitt barn bäst, så det som daghemspersonalen kan bidra med är sin yrkeskunskap om fostran och att de skall se till att samarbetet och kontakten mellan daghemmet och föräldrarna fungerar. (Stakes 2005 s.36)

Syftet med fostringsgemenskapen är att man skall hitta former och mönster till ett bra samarbete med föräldrarna. Syftet är också att man så tidigt som möjligt skall upptäcka ifall barnet behöver särskilt stöd i sin fostran, utveckling eller inläring, så att personalen på daghemmet och föräldrarna kan utforma en gemensam strategi för att stödja barnet. (Stakes 2005 s. 36-37)

Fostringsgemenskapen är något som skall fortgå genom hela barnets dagvårdsvistelse och det är en process där respekt mellan personal och föräldrar sakta skall byggas upp. Föräldrarna skall känna att de kan prata med personalen om vad som helst och det är viktigt att även personalen känner att de kan ta upp med föräldrarna om det är något som hänt under dagen som angår deras barn. Personalen på daghemmet kan vara de som visar ett gott exempel för föräldrarna med att de tar initiativ till diskussion. Då kanske föräldrarna i fortsättningen vågar ta upp saker som de känner att angår deras barn, både dagliga saker men även sådant som kan vara lite svårare att ta upp om. Dessutom om man diskuterar lite med varandra varje dag, så är det sedan enklare att ta upp om sådant som är svårare att prata om som t.ex. mobbning. (Kaskela & Kekkonen 2006 s. 44-45)

Dessutom är ju föräldrarna intresserade av hur deras barns dag har sett ut. En del föräldrar är mera intresserade av hur deras barn har sovit och ätit, och andra av hur deras barns sociala liv sett ut under dagen och desto äldre barnen blir, desto större del av dagen blir det sociala samspelet. Därför vill också föräldrar ofta veta vad för regler man har på daghemmet för att man sedan skall kunna tillämpa samma sociala regler hemma och på så vis förstärka dem. Dessutom är det bra att barn får höra vissa budskap och regler två gånger så att barnet faktiskt kan inse allvaret i det som t.ex. när det gäller mobbning. (Sandberg & Vuorinen 2007 s. 36-39)

Jenny Erhardsson har skrivit sitt examensarbete om ”Mobbning- hur bekämpar pedagoger mobbning”. Hon har kommit fram till i sin forskning att föräldrakontakten är jätte viktig för att kunna förebygga mobbning. Om det är på gång något extra i daghemmet så kan personalen alltid tala med föräldrarna antingen vid på- eller avhämtningen av barnen. Därefter kan föräldrarna samtala med sina barn hemma om t.ex. hur man skall vara mot andra människor. (Erhardsson 2009) För föräldrarna är ju inte med på daghemmet och i det sociala samspelet, men hemifrån kan man stödja barnet till att få de rätta värderingarna och på så vis lära sig respektera andra människor. Barnens förhållningssätt mot andra barn reflekterar mycket från de fostringsprinciper som föräldrarna har hemma, därför är det viktigt att föräldrarna visar i sin fostran vad som är rätt och fel. (Kirves & Stoor-Grenner 2010 s. 46)

4.5.3 Interaktion mellan barngruppen och pedagogen

Barnen utgör den viktigaste delen i arbetet mot mobbning och att låta dem komma till tals är ett bra sätt att höra deras tankar och synpunkter på hur man kan förebygga mobbning på den plats där de tillbringar en stor del av sin tid. Man måste diskutera mobbning, både ge allmän information men också prata igenom det som direkt berör barnen och hur de själva kan påverka situationen och vad de själva kan göra för att förhindra mobbning bland dem. (Sharp 1996 s. 46)

Nästan alla barn är negativt inställda till mobbning och vill inte utsätta någon av sina kompisar för det utan de skulle vilja hjälpa den som är utsatt för det. Därför är det av stor vikt att man arbetar tillsammans med barnen för att kunna skapa förändring och få ett gott resultat. (Sharp 1996 s.17)

Dessutom är det även viktigt att man stärker barnens tillhörighetskänsla till gruppen, så att atmosfären i gruppen blir bra och så att barnen vågar berätta för de vuxna om något står på tok. Det som också är viktigt i en barngrupp är att stärka barnens sociala kompetens så att barn vet hur de skall agera i olika sociala situationer och så att de känner igen sina egna känslor och kan lära sig behärska dem. (Kirves & Stoor-Grenner 2010 s. 47)

Men om något barn redan gjort någon illa, så är det viktigt att visa en markering, att detta är fel och denna markering skall ske i samband med själva händelsen för att barnet så bra som möjligt kan koppla ihop händelsen med varför en vuxen nu pratar med mig. Sedan är det viktigt att den vuxne pratar med barnet sakligt och med lugn ton. Den vuxne kan förklara vad det var som gjorde den andra ledsen, sedan försöka få barnet att berätta hur den tror att den andre känner sig nu, skapa helt enkelt en förståelse. Det är det också viktigt att ge barnet empiriska redskap genom att fråga: hur kan du nu göra för att göra den andre glad, hur kan du säga förlåt och vad kunde du ha gjort istället? De här handlingarna får barnet att tänka efter mera och ge barnet sociala redskap för att handla annorlunda nästa gång. (Höistad, föreläsningmaterial s. 9)

Det är även pedagogens uppgift att lära barnen vara goda kamrater. Små barn söker ofta de vuxnas stöd i konfliktsituationer de hamnat i med sina kompisar, t.ex. genom att söka ögonkontakt med den vuxne. Om pedagogen inte märker detta, känner barnet att det är upp till dem själva att lösa dilemmat och då får de själva bestämma vad de kan och får göra mot sina kamrater. Då kan det hända att barnet går över gränsen till vad de får göra mot ett annat barn vilket kan leda till en negativ handling. Detta kanske inte skulle hända om pedagogen direkt skulle ha uppmärksammat situationen. Därför är det viktigt att den vuxne hela tiden är medveten om vad som händer och sker i gruppen mellan barnen för att kunna stödja barnen i det sociala samspelet. (Öhman 2009 s. 23)

En av de viktigaste delarna att träna hos barnen är deras förmåga till empati. Barnets empatiutveckling påverkas inte av några enstaka händelser utan av den miljö som barnet vistas i både hemma och på daghemmet. Ju tidigare man börjar träna på barnets empati förmåga desto bättre. Även om ett barn inte har en positiv miljö hemma kan man träna upp en empatiskt beteende om man börjar i tid. (Höistad 2001 s.153)

Ett barn behöver egna upplevelser av empatiskt beteende. Barnet behöver ha upplevt empatiska handlingar i form av omsorg i olika former då barnet varit i behov av dem. De behöver också förebilder som de kan ta modell av. Barnen tar efter de vuxna, både det som är positivt och det som är negativt. Då vi berättar åt barnen hur vi vill att man skall uppföra sig i vissa situationer och själva handlar efter våra ord blir det trovärdigt för barnen. (Höistad 2001 s.154) De behöver kunskaper om sina egna och andras reaktioner på olika handlingar. Barnen behöver veta hur de själva påverkar andra människor och vilken del de kan ha i olika situationer. (Höistad 2001 s.155) Alla dessa faktorer behöver barnet för att utveckla sin empatiska förmåga. Då kan barnet lära sig att förstå sina egna och andras reaktioner, de lär sig förstå hur det sociala samspelet fungerar och de lär sig hur de kan påverka andra. (Höistad 2001 s.153)

På förskolan bör pedagogerna även prata med barnen om hur man ska vara mot varandra. De skall jobba med sammanhållningen i gruppen och att stärka barns självförtroende och påpeka att alla är bra på något. Detta är viktigt eftersom förskolan är platsen där barn lär sig de grundläggande regler för hur man bör vara mot varandra.

En annan viktig faktor för att förebygga mobbning är att pedagogen lära sig gruppens struktur. Om en pedagog kan läsa av sin grupp är det lättare att upptäcka tendenser till mobbning i ett tidigt skede. Dessutom är det viktigt att den vuxna finns närvarande hela tiden, t.ex. är det viktigt med många vuxna ute på gården och att de följer med barnen för att kunna förhindra att mobbning sker där som vuxna kanske inte alltid hör vad barnen säger till varandra. (Olofsson & Vetander 2009)

4.5.3.1 Samtal med barnen

För att veta hur en barngrupp är uppdelad och strukturerad måste man känna alla barn väl. Naturligtvis lär pedagogen känna barnen genom daglig interaktion som han/hon har med dem, men om man som pedagog vill lära sig mer om hur det sociala samspelet fungerar i gruppen så kan man använda sig av *enskilda samtal* där pedagogen talar med ett barn åt gången. Genom att samtala med barnen kan pedagogen snappa upp sådant som under längre sikt skulle kunna leda till mobbning och kränkande beteende. (Höiby 2004 s. 82-83)

Helle Höiby (2004) tar upp om i sin bok *Mobbning kan stoppas!* ett frågeschema som en pedagog kan använda sig av som grund för ett enskilt samtal med barn i förskolan.

Frågeschemat ser ut som följande:

1. Tycker du om att vara i den här gruppen?
2. Är det något du tycker speciellt mycket om att göra här?
3. Finns det något som du inte tycker om att göra?
4. Hur är det på raster eller vid utelek? När fungerar allt bra? Vad brukar du leka och med vem?
5. Är det något som inte är bra när du leker utomhus? Vad händer då?
6. Vilka barn tycker du har mest att säga till om när ni leker på egen hand? Hur kommer det sig, tror du, att det är just dessa barn som bestämmer?
7. Vem brukar du sitta tillsammans med i gruppen? Hur fungerar det?
8. Tycker du att alla barn i gruppen har det bra här? Tycker du att det är synd om någon?

9. Om du själv kunde välja, vilka skulle då vara dina bästisar i gruppen? Du får välja tre stycken – en på första plats, en på andra och en på tredje plats.

10. Har du några idéer om hur man kan få det ännu bättre i gruppen?

11. Finns det något annat om kamratskapet här som du tycker att jag ska veta?

(Höiby 2004 s. 43)

Efter att man sedan pratat med alla barnen skall man analysera svaren och se om någon åtgärd behöver sättas in någonstans, t.ex. har alla barn en kompis eller är det någon som är utanför, för att ha kamrater är också något som förebygger mobbning. (Höiby 2004 s. 83)

4.5.4 Lekar och rollspel

För att förebygga mobbning i förskolan kan man använda sig av lekfulla metoder. De strategier förskolan kan använda sig av är böcker, lekfulla material som dockor, samtalsbilder eller liknande för att göra mobbningen och kränkningarna mera konkreta för barnen.

(Olofsson & Vetander 2009) En bok som tar upp om ämnet mobbning är ”*Tilda med is och sol*” som är skriven av Carina Wilke. Hon är en författare som skriver barnböcker som skall ge barn insikt om olika saker t.ex. om mobbning. Efter att barn fått insikt om t.ex. mobbning, kan de lättare genomskåda mobbarens motiv och kan lättare undvika att dras med i mobbningen. Boken ”*Tilda med is och sol*” kan användas som en början eller inkörsport till samtal om mobbning med små barn. (Wilke, hämtad: 12.10.2010)

Pedagogen kan även använda sig av rollspel, teater, samlingar, föra dialog, samarbetslekar, massage och sånger för att få fram ett budskap till barnen hur de skall vara mot sina kompisar.(Erhardsson 2009) Massage på daghem har t.ex. en lugnande effekt på barnen och de blir mindre aggressiva mot sina kompisar.(Lagercrantz 2009) Via beröring och massage så reagerar kroppen med att aktivera kroppens egna ”lugn och ro” hormon nämligen oxytocin, vilket också gör så att stresshormonerna noradrenalin, adrenalin och kortisol sjunker. Detta leder till att barnen blir lugna och stressen minskar. Speciellt har massage en bra inverkan på de barn som är oroliga och aggressiva. Dessa barn blir mindre aggressiva och fungerar bättre socialt i sin grupp om de får lite massage varje dag på daghemmet. (Sanner 2002 s. 13, 16)

Dessutom kan man använda sig av ”kompismassage” på daghem, där barnen får massera varandra. Detta ökar samhörigheten i gruppen och gruppkänslan bland barnen stärks. När man har kompismassage på daghem så är det inte personalen som masserar utan det är barnen själva. Den som blir masserad får välja hur och var det andra barnet skall massera och detta ökar medvetenheten om vad som är lämplig beröring på en annan, och så stärker det självkänslan hos den som blir masserad. Dessutom så skapar massagen en trygghet och respekt för den andra, vilket kan leda till att man inte t.ex. slår den som man har masserat. (Henricson & Billhult 2010 s. 54)

En annan metod att använda sig av är t.ex. Stegvis programmet som är en översättning och bearbetning av det amerikanska programmet ”second step”. Programmet är utvecklat efter forskning och teorier som till stor del är kognitiva teorier.

Programmets mål är att barnen ska få förbättrad emotionell känsla och att minska barnens aggressiva handlande. Detta gör de genom att diskutera olika händelser som utspelar sig på olika bilder. Så genom detta program kan pedagogerna förbättra barnens sociala förmåga. (Erhardsson 2009)

4.5.4.1 Stegvis

Stegvis är ett program för daghem, förskoleklasser, skolklasser och fritidshem. Det är ett program där man vill utveckla barns sociala kompetenser. Man vill utveckla barns sociala färdigheter för att tillika stärka deras självkänsla. Man vill också med detta program uppmuntra barnen till att jobba för en ökad gemensam trivsel och för att förhindra att våld och mobbning sker på t.ex. daghemmet.

Känslomässiga och sociala färdigheter kan läras ut och övas på likadant sätt som andra färdigheter. Så med stegvis vill man lära ut *empati* så att barnen kan upptäcka och förstå egna känslor, men också kunna avläsa andras känslor. Sedan går man igenom *impulskontroll och problemlösning*, där barnen får stanna upp och tänka, värdera möjliga lösningar och försöka välja den bästa lösningen till det problem som de definierat. Man går även igenom om *självkontroll*, där barnen får lära sig hantera sin ilska och lär sig använda tekniker för att

kunna hantera provocerande situationer på ett lugnt sätt. Man försöker också förebygga och förhindra aggressivt beteende.

Stegvis går i praktiken till så att barnen och pedagogen diskuterar en halvtimme i veckan om en situation som visas på en stor fotoplansch. Därefter så skall barnen leva sig in i situationen som visas på bilden och sedan berätta hur de förhåller sig till detta och hur de skulle hantera denna situation. Efter det får barnen gå igenom de olika problemlösningsförslag som de gett och försöka finna den bästa lösningen på problemet. Sedan skall lösningen försöka sättas in i en konkret handling, där barnen och pedagogen tillsammans spelar ett rollspel där deras lösning på problemet testas.

De sociala handlingsmöjligheterna som man genom diskussion kom fram till skall sedan övas under hela veckan genom att uppmärksammas både från barnen och från de vuxna. Sedan tar man följande vecka upp ett nytt ämne. (Stegvis Hämtad: 12.10.2010)

4.6 Likabehandlingsplaner

Det förebyggande arbetet mot mobbning är viktigt eftersom det försöker hindrar barnet att överhuvudtaget bli utsatt för mobbning eller kränkande behandling. I likabehandlingsplanerna tar daghemmen upp olika metoder och arbetssätt som man använder sig av för att förhindra och förebygga mobbning och kränkande beteende.

Då man gör upp planer för förebyggande arbete är det viktigt att man funderar på frågor kring hur man kan förhindra barnen från att mobba. Detta innebär att man måste fundera på hur man kan skapa en miljö där barnen lär sig samarbete och sammanhållning. Man borde också fundera kring vilken attityd man vill att skall präglade daghemmet och vilka värderingar man vill att barnen skall lära sig och föra vidare. (Sharp 1996 s. 47) Det måste finnas en klar definition av vad mobbning är och att alla har rätt att slippa bli trakasserade, kränkta och utstötta (Coloroso 2004 s. 218)

Handlingsplanen skall ses som ett redskap som daghemspersonalen kan använda sig av. Vid tillfället när personalen gör upp planen så får de också en möjlighet att se att vad som

egentligen är deras verksamhet, vad deras mål är och vad de har för åtgärder för att uppnå de mål de satt upp. (Nordenmark & Rosén 2008 s. 115)

4.7 Elva daghems likabehandlingsplaner

I detta avsnitt tar vi upp de elva likabehandlingsplaner från elva olika daghem i Sverige, vi valt att analysera.

4.7.1 Förskolan Asken

Likabehandlingsplanen för Förskolan Asken i Örebro tar upp att man vill förebygga kränkande beteende genom att se barnen ur perspektivet att de är födda till att göra gott. Man betonar respekt för barnet och vill stärka det som är positivt hos barnet och ett positivt beteende. Man vill hjälpa barnen att lära sig säga ifrån och tar barnens konflikter på allvar och hjälper barnen till att hitta lösningar. Genom att ha som regel att man behandlar andra som man själv vill bli behandlad och att inte prata om utan med varandra vill man också förebygga kränkning.

I planen har Askens förskola också åtgärder som att vara närvarande, prata med barnen, lyssna och ta dem på allvar. Man kan använda sig av metoder som att tala med barnen, genom lekar och genom teater. Genom att observera barnen och att upptäcka förändringar i hur barnet beter sig kan man också förebygga att mobbning uppstår. Samarbetet med föräldrar betonas också. Man skall vara uppmärksam på vad föräldrarna berättar om barnet och ha en öppen och kontinuerlig kontakt med dem. (Förskolan Asken, Hämtad 2.10.2010)

4.7.2 Alprosens daghem

På Alprosens daghem i Haninge har man i sin likabehandlingsplan kommit fram till att man skall arbeta mot mobbning och kränkande beteende genom att själva vara förebilder. Man vill stärka ett positivt beteende och uppmuntra barnens medkänsla och empati för andra

människor. Man vill också att all form av mobbning och kränkande beteende skall uppmärksammas och att man som vuxen genast tar tag i detta.

I planen tar man upp metoder som sagor och rollspel, rim och ramsor. Också metoder som dagliga samtal, observera barnen, intervjua barnen, vara närvarande i leken och gruppstärkande lekar och aktiviteter tar man upp i sin likabehandlingsplan.

I planen finns också ett avsnitt om vad man som förälder kan göra. Föräldrarna kan samtala med barnet om dessa frågor och ha en öppen dialog med personalen. Det är också viktigt att föräldrarna tar del av informationen från daghemmet och känner ansvar för att tillsammans med personalen medverka till ett trivsamt daghem.

(Alprosens förskola, Hämtad 2.10.2010)

4.7.3 Dals - Eds daghem

I likabehandlingsplanen för Dals - Eds daghem vill man uppmuntra barnen till att visa respekt och ha omsorg om varandra. Man vill också att de utvecklar solidaritet, samhörighet och att ta ansvar för sig själv, andra och sina handlingar. Man stöder barnen i att utveckla sin självkänsla och sin empati. Detta vill man göra genom att barnen får vara delaktiga i verksamheten. Genom att lyssna och prata med barnet stärker man deras självkänsla och de får träning i empati genom att de själva får fundera hur olika situationer känns och vad man kan göra för att rätta till dem. Som exempel finns i planen att barnen kan få hämta ett glas vatten, säga förlåt eller låna ut ett gosedjur.

De vuxna går inte in med färdiga lösningar i situationer där barnen inte kommer överens. Man satsar på leken där barnen lär sig socialt umgänge, regler och empati genom olika former av lek. Där utvecklar barnen också gemenskap, självkänsla och respekt för varandra. De barn som inte förstår reglerna i leken får hjälp av de vuxna och barnen får också träning till att ta andra med i leken.

Man betonar också att barnen har rätt att säga nej och att det är viktigt att prata med barnen om känslor och om olikheter på ett öppet och tydligt sätt.

Planen tar upp ett material som heter *Vännerna i Kungaskogen* som man använder sig av på daghemmet. Temat för materialet är vänskap, moral och etik och man arbetar med musik, drama skapande i olika former och kunskap om naturen och olika kulturer. (Dals – Eds daghem, Hämtad 2.10.2010)

4.7.4 Haga förskola

I planen har man tagit upp att personalen ska arbeta förebyggande genom att man bemöter barn och föräldrar på ett positivt sätt. Man uppmärksammar barnen enskilt alla dagar och är uppmärksam på barnens beteende. Man skall också som vuxen själv föregå med gott exempel. Man pratar med barnen om hur de trivs på daghemmet med jämna mellanrum och barnen får lära sig att ta ansvar för sina egna handlingar. I planen tar de upp att de använder sig av litteratur, videofilmer, lekar mm för att ta upp och diskutera om vänskap. Man poängterar också i planen att man samarbetar med föräldrarna och att arbetsteamet på daghemmet samarbetar alla med varandra. Personalen är närvarande i alla situationer, i leken, andra aktiviteter, mat situationen etc. (Haga förskola, Hämtad 2.10.2010)

4.7.5 Annegårdens förskola

I likabehandlingsplanen för Annegårdens förskola tar man upp många olika metoder för att förebygga kränkning. Man ser olikheter som en tillgång och man tar upp och tydliggör likheter och olikheter med barnen. Man berömmar barnen då de gör något bra och är omtänksamma mot varandra. Sedan lär man dem att ta ansvar för sina handlingar efter sin egen förmåga. De vuxna skall föregå som exempel på hur man bemöter varandra. Man lär också barnen att lyssna på varandra och visa respekt för andra människor och sin omgivning. Man pratar om känslor med barnen och låter dem reflektera och fundera över dessa. Man gör barnen delaktiga i sin miljö och vardag.

I planen nämner man också att barnen fått delta i ett värdegrundsarbete som har sin grund i likabehandlingsplanen. Där har man konkretiserat daghemmets värdegrund för barnen med hjälp av bl.a. sagor, massage, drama och vardag. (Annegårdens förskola, Hämtad 2.10.2010)

4.7.6 Rälsens förskola

Enligt likabehandlingsplanen arbetar man på Rälsens förskola med antimobbningsarbetet Tilda. Man gör också upp trivselregler som barnen följer och lär barnen om normer, värden och jämställdhet. Dessutom arbetar man med ansvarspedagogik där barnen lär sig saker, allt ifrån att klä på sig till att hjälpa varandra.

I planen nämner man att man på förskolan har barn- och matråd och förutbestämda gåkompisar. Man arbetar med att lösa konflikter mellan barnen och på FN dagen har man samtal med barnen om barns rättigheter, där man använder sig av böcker som har med daghemmets värdegrund att göra för att prata med barnen om detta.

På fredagar diskuterar man i barngruppen om hur veckan har varit och vad barnen tänker och tycker. Man strävar också till att stärka barnens självkänsla och kroppskontroll genom massage med jämna mellanrum. (Rälsens förskola, Hämtad 5.10.2010)

4.7.7 Lillstugans Förskola

Lillstugans Daghem i Vaxholm har i sin likabehandlingsplan tagit upp följande förebyggande arbetsmetoder mot kränkande beteende.

Man är noga med att ha ett förhållningssätt som framhäver respekt för alla människor och deras likavärde och som också stärker vi känslan på daghemmet och i gruppen. Man poängterar också att olikheter är berikande.

De vuxna på daghemmet fungerar som förebilder och skall vara lyhörda gällande barnen. Man strävar till att uppmuntra, bekräfta och berömma varandra och att skapa en miljö där alla kan känna att de behövs.

Man strävar efter att ha ganska få regler men att de som finns är tydliga och man har också en aktiv konfliktlösning på daghemmet. Planen tar också upp den dagliga kontakten med föräldrarna som en del av det förebyggande arbetet.

Man vill att barn, föräldrar och alla medarbetare skall vara medvetna om likabehandlingsplanen och informerar alla berörda om att den finns och vad den innehåller. Man diskuterar också daghemmets värdegrund med jämna mellanrum och diskuterar behovet av kompetensutveckling för personalen som ett steg i arbetet för att förhindra kränkning och mobbning.

Konkreta metoder som man använder sig av på Lillstugans daghem är bl.a. böcker, rollspel och dockteater för att prata med barnen om ämnet. Man vill ge barnen möjlighet att prata om känslor med hjälp av böcker, drama, bilder, sagor, olika typer av skapande, musik mm. Barnens delaktighet tränas genom att de får lära sig att dela med sig, vänta på sin tur, be om förlåtelse då man gjort fel, se skillnader mellan rätt och fel, se skillnader mellan mitt och ditt, vara snälla mot varandra, lära sig hur en bra vän skall vara och öva sig genom att leka lekar som stärker gruppan. (Lillstugans Förskola, Hämtad 5.10.2010)

4.7.8 Förskolan Björnen

I planen för likabehandling har man på förskolan Björnen lagt in följande. All personal på daghemmet skall fungera som förebilder. De vuxna skall stärka barnens identitet och självkänsla och hjälpa dem att utveckla självkänedom och självförtroende. Reglerna skall vara gemensamma och sådana att alla vet om dem.

Man vill uppmuntra positivt beteende och också barnens medkänsla för andra personer och också barnens förmåga att leva sig in i andra människors situation. Man vill att verksamheten skall vara sådan att den hjälper att utveckla barnens förmåga till empati och omtanke om andra och att den präglas av omsorg på en individuell nivå för alla. Man vill också att verksamheten skall präglas av öppenhet, tolerans och respekt för olikheter och skillnader för människors åsikter och levnadssätt.

Metoder man vill använda sig av är bl.a. rollspel, sagor, rim och ramsor. Man använder sig också av samtal i olika former, som består av dagliga samtal med barnen, utvecklingssamtal

och samtal med föräldrarna, konflikt hantering genom samtal i stora och små grupper. Man intervjuar och videofilmar barnen och gör observationer.

Man använder sig också av gruppstärkande lekar och övningar och har också trygghetsövningar. De vuxna är alltid närvarande och observerar vad som händer i leken för att märka om någon är utanför eller på annat sätt är i underläge. Vid organiserade lekar och andra rutiner styr den vuxna grupp sammansättningen. (Förskolan Björnen, Hämtad 2.10.2010)

4.7.9 Stockby förskola

Stockby förskolas likabehandlingsplan nämner inskolningstiden i början på höstterminen som en viktig tid. Då skapas en relation mellan barn, pedagoger och föräldrarna. De vuxna fungerar som förebilder för barnen med sitt förhållningssätt mot såväl barn som andra vuxna.

Man nämner kontakten med föräldrarna som väldigt viktig för att kunna skapa ett tryggt och trivsamt daghem för barnen. Samarbetet med föräldrarna är stort. Man informerar föräldrarna om vad som händer och sker på daghemmet och om barnets utveckling. Detta sker via utvecklingssamtal, föräldramöten, föräldraråd och infobrev.

Man arbetar med att stärka gruppandan, skapa trygghet i gruppen och uppmärksamma barnens likheter och olikheter. Dessutom jobbar man med att skapa relationer mellan barnen. De vuxna skall alltid vara närvarande och observera barnen för att kunna gå in i situationen och stötta de barn som behöver det.

På daghemmet har man återkommande diskussioner med barnen om ämnen som respekt, att ta hänsyn, relationer och vänskap. Barnen får vara delaktiga i att lösa olika konflikter och komma med förslag på hur man kan lösa dessa. Man jobbar enligt likabehandlingsplanen också mycket med gruppstärkande aktiviteter. I början av höstterminen gör barnen och pedagogerna tillsammans upp trivselregler för terminerna. (Stockby förskola, Hämtad 5.10.2010)

4.7.10 Torsö förskola

I Torsö förskolas likabehandlingsplan beskriver de sitt förebyggande arbete enligt följande. Personalen skall vara förebilder och vara uppmärksamma på barnen i alla situationer. De skall sträva efter att skapa en lugn atmosfär. Vid hämtning till och från daghemmet pratar man alltid en stund med barn och föräldrar och då också om trygghetsfrågor. Man informerar också föräldrar och barn om planen och samtalar om vilka värderingar man har på daghemmet och åtgärder som är aktuella just nu. På föräldrasamtalen diskuterar man också mycket om barnens trivsel och trygghet.

Daghemmet har fasta rutiner för att skapa trygghet och personalen leker och pratar med barnen. Man använder sig av lämplig litteratur för att belysa ämnet för barnen. Man har också regelbundna aktiviteter som är lämpliga efter barnens ålder. Planen berättar också att man på daghemmet har ordningsregler som är gemensamt utarbetade.

Det skall alltid finnas en vuxen i närheten både inne och utomhus för att kunna kontrollera situationen. Barnen uppmuntras också att genast komma och anförtro sig till någon vuxen om de upplever någonting negativt eller blir utsatt för kränkningar. (Torsö förskola, Hämtad 5.10.2010)

4.7.11 Solgläntans och videbackens förskola

I likabehandlingsplanen nämns att man som förebyggande åtgärd tar upp likabehandlingsplanen och dess innehåll för föräldrar och barn. Man diskuterar också varje höst trivsel och ordningsregler med alla.

Man jobbar med olika typer av värdegrundsmaterial, bl.a. ”snick snack” minst en gång i året. Personalen gör också barnobservationer och diskuterar barngruppen och hur den fungerar. Vid utvecklingssamtalen diskuteras också barnens sociala utveckling och om det finns eventuella behov som man behöver ta i beaktande och som måste tillgodoses. Personalen får utbildning om socialemotionell träning.

Man använder sig av dramalekar för att förstärka sociala utvecklingen och öka tryggheten. Man försöker få flickor och pojkar att leka mera med varandra och personalen skall vara noga med hur de bemöter barnen. Man skall försöka ge barnen flere möjligheter till att se hur de själva kan lösa konflikter och bryta negativa sociala beteenden. Man använder sig också av beröm, att man får ta konsekvenserna av det man gjort, sociala samtal och berättelser för att ta upp ämnet med barnen.

Vid en konflikt reder man genast ut saken genom att samtala med de berörda parterna och genom att man involverar föräldrarna. Man berättar vad som hänt och hur man löste det. Man meddelar också ifall det finns något som ännu behöver arbetas med. (Solgläntans och videbackens förskola, Hämtad 5.10.2010)

5. ANALYS OCH DISKUSSION

Detta kapitel innehåller våra resultat av den litteraturstudie vi utfört. Här utför vi vår innehållsanalys och så kommer diskussionen upp efteråt. Vi tar även upp våra slutsatser i denna del.

5.1 Innehållsanalys

Vi kommer att kategorisera vår data in i olika kategorier, som vi kommit fram till efter att vi läst igenom vår teoridel flera gånger. De kategorier som vi kommit fram till är: Hur mobbning yttrar sig på daghem, förebyggande arbetsmetoder i likabehandlingsplanerna och i vår teori och skillnader i likabehandlingsplanerna och i vår teori angående förebyggande metoder mot mobbning.

Den första kategorin kom vi fram till eftersom vår teoridel tar mycket upp om hur barn kan mobba, hur man märker att någon är en mobbare och hur den som blir mobbad känner sig. Detta är ett fortlöpande begrepp som kommer upp i vårt arbete och därför har vi valt att göra det till en kategori.

5.1.1 Hur mobbning yttrar sig på daghem

I vår teoridel tog vi upp om hur mobbningen kan yttra sig. Vi kom fram till att det finns den tysta mobbningen, den verbala mobbningen och den fysiska mobbningen. Alla dessa tre kan uppkomma på daghem. Den tysta mobbningen som är den svåraste att upptäcka, kan yttra sig genom att barn visar miner, undviker ögonkontakt, härmar någon annan etc. Detta kan en pedagog ha svårt att upptäcka eftersom barngrupperna ofta är stora och det kan vara svårt att avgöra om det är lek eller inte. Då kan barnet som blivit utsatt för detta berätta för sina föräldrar där hemma hur det kände sig när detta hände, och föräldrarna kan sedan ta kontakt med pedagogen för att berätta om vad som hänt. Det är sedan pedagogens uppgift att ta tag i problemet och vara mera uppmärksam nästa gång. Som vi skrev i vår text ”*ofta berättar barn för sina föräldrar vad som skett på daghemmet och de kan i sin tur informera pedagogen att detta har hänt i barngruppen. Så för att upptäcka mobbning och kränkande beteende på daghem är fostringsgemenskapen jätte viktig.*”

Den verbala mobbningen yttrar sig sedan genom ord, skratt och fniss, viskningar och att man helt enkelt pratar illa om någon annan. Denna form är ju lättare för en vuxen att upptäcka eftersom man kan höra vad barnen säger och diskuterar. Då kan det vara viktigt att en pedagog tar upp om ämnet i barngruppen t.ex. i en samling så att alla kan tala öppet om det. Då har även pedagogen en chans att få visa att mobbning inte är tillåtet på daghemmet och visa vilka värderingar som är de rätta. Som vi skrev i texten ”*man måste diskutera mobbning, både ge allmän information men också prata igenom det som direkt berör barnen och hur de själva kan påverka situationen och vad de själva kan göra för att förhindra mobbning bland dem.*” Samtal med barnen kan alltså göra att de får insikt i vad som är rätt och fel.

Den fysiska mobbningen är den form av mobbning som är lättast att upptäcka. Som vuxen så ser du om barn slår varandra, om någon ställer sig i vägen för någon annan eller om ett barn tar en annans sak och gömmer det för den andra. Men den fysiska mobbningen kan också ske i smyg genom att barn nyper den andra när ingen vuxen ser. Det som vi tog upp i vår teoridel om var att ”*barnet som mobbar kan ha en positivare inställning till våld och är i allmänhet mer aggressiv både mot andra barn och mot vuxna*”. Om en pedagog lägger märke till att det förekommer fysisk mobbning i barngruppen så måste man ingripa genast. ”*Om något barn*

redan gjort någon illa, så är det viktigt att visa en markering, att detta är fel och denna markering skall ske i samband med händelsen så att barnet så bra som möjligt kan koppla ihop händelsen varför en vuxen nu pratar med mig". Efter en sådan här situation kan pedagogen ta ett samtal med barnet som gjorde den negativa handlingen och fråga honom/henne, hur skulle du istället ha kunna gjort och vad kan du nu göra för att göra den andre glad. Med att ställa dessa frågor till barnet så kan man ge barnet redskap till att handla annorlunda nästa gång.

5.1.2 Förebyggande arbetsmetoder i likabehandlingsplanerna och i vår teori

Vi har valt att jämföra de metoder som vi tagit upp om i vårt arbete med de metoder som används på de daghem vi tagit likabehandlingsplanerna ifrån. Detta har vi gjort genom att läsa igenom planerna och sett om de har de metoder som vi tagit upp. Sedan har vi räknat varje gång det har kommit upp ett begrepp som passar ihop med en metod som vi har tagit upp i vår teoridel. De fem olika metoder som vi har med i vårt arbete är: *samma värderingar inom personalen, fostringsgemenskap, interaktion mellan barngruppen och pedagogen och lekar och rollspel.*

5.1.2.1 Samma värderingar inom personalen

Som vi tog upp i vår teoridel är det viktigt för att kunna förebygga mobbning på daghem, att alla i personalen är medvetna om vad mobbning är och vad man kan göra åt det. Dessutom är det viktigt att alla i personalstyrkan har ett gemensamt förhållningssätt mot mobbning och att de vet när de skall ingripa. De skall också ha en öppen diskussion kring ämnet med de andra i personalen så att alla hela tiden är medvetna om det är något extra på gång på daghemmet. I fyra av de elva likabehandlingsplaner vi tagit med i vår forskning, tog de upp om samarbete bland personalen som en viktig del av deras arbete mot att förebygga mobbning. Haga förskola var en av dessa och de tar upp att *"arbetsteamet på daghemmet samarbetar alla med varandra"*, vilket då visar på att alla i personalen har en kontinuerlig kontakt med varandra och då också vet vad som händer t.ex. på de andra avdelningarna.

På lillstugans förskola har man i sin plan att *”man diskuterar också daghemmets gemensamma värdegrund med jämna mellanrum och diskuterar behovet av kompetensutveckling för personalen som ett steg i arbetet för att förhindra kränkning och mobbning”*. Förskolan Björnen och Torsö förskola tog sedan upp om att det är viktigt att alla har gemensamma ordningsregler och att alla är medvetna om vad de är. Detta för att alla skall kunna ha samma förhållningssätt mot t.ex. mobbning.

5.1.2.2 Fostringsgemenskap

Fostringsgemenskapen tog vi också upp som en viktig del av det förebyggande arbetet mot mobbning. Personalen och föräldrarna skall hålla en så öppen kontakt som möjligt för att båda parterna skall vara medvetna om vad som händer i barnets liv, både på dagiset och i hemmet. Barnet kanske inte alltid vågar säga åt en vuxen på dagiset om det blivit retad, men hemma där man känner sig tryggt vågar barnet kanske berätta. Sedan kan föräldrarna föra den informationen vidare till daghemmet där de då kan ingripa och göra något åt situationen. Fostringsgemenskapen är också viktigt för att man t.ex. skall kunna förtydliga ett budskap åt barnet både hemma och på daghemmet.

Av de elva likabehandlingsplaner som vi tagit upp, så nämndes det i åtta av dem om fostringsgemenskapen. Många av planerna nämner att det är viktigt att lyssna på föräldrarna och också att de skall kunna ha en öppen dialog med daghemmet. Dessutom tar de upp om att föräldrarna också skall vara medvetna om vad som står i likabehandlingsplanen och hur daghemmet jobbar för att motverka mobbning, t.ex. tar de upp om det i Solgläntans och videbackens daghem *”som förebyggande åtgärd tar upp likabehandlingsplanen och dess innehåll för föräldrar och barn”*.

I Stockby förskolas likabehandlingsplan tar man upp om att *”samarbetet med föräldrarna är stort. Man informerar föräldrarna om vad som händer och sker på daghemmet och om barnets utveckling. Detta sker via utvecklingssamtal, föräldramöten, föräldraråd och infobrev”*. Så genom att handla på detta vis är föräldrarna hela tiden informerade om det hänt

något speciellt med sitt barn eller om det är något extra som de borde ta och prata med sitt barn om.

Många av de åtta förskolor som påpekar föräldrasamarbetet tar upp om att de gör detta genom att hålla föräldrasamtal. Då kan båda parterna sätta sig ner och prata ostört både om barnet och om verksamheten, vilket förskolan Björnen gör, *”man använder sig också av samtal i olika former, som består av dagliga samtal med barnen, utvecklingssamtal och samtal med föräldrarna”*.

5.1.2.3 Interaktion mellan barngruppen och pedagogen

Det är av stor vikt att pedagogen har ett hum om hur dens barngrupp är strukturerad och om hur det sociala samspelet fungerar i gruppen. Detta kommer pedagogen lättast fram till genom att prata med sina barn och genom den dagliga interaktionen med dem. Sedan är det också viktigt att en pedagog tydligt visar sina värderingar och förhållningssätt mot andra människor för barnen, för att de på så vis kan lära sig hur man skall bete sig mot andra och lär sig skilja på rätt och fel.

Av de elva likabehandlingsplanerna kunde vi finna i alla, att man enligt planen skulle jobba med interaktionen som pedagogen skall ha med barngruppen. I planerna togs upp att de skall hålla ett vakande öga på gruppen hela tiden, skall hålla diskussioner med barnen om t.ex. mobbning, försöka jobba för att alla skall leka med varandra och uppmuntra barnen att visa respekt för varandra. Till exempel i Askens förskola tar man upp i sin likabehandlingsplan om att man använder sig av *”åtgärder som att vara närvarande, prata med barnen, lyssna och ta dem på allvar”*.

I Haga förskola tar de upp om att *”man skall också som vuxen själv föregå med gott exempel. Man pratar med barnen om hur de trivs på daghemmet med jämna mellanrum och barnen lär sig ta ansvar för sina egna handlingar”*. Genom att diskutera med barnen om de trivs på daghemmet, så kan man få fram olika sanningar. Barnen kanske berättar att de blir retade eller sedan att de stortrivs.

Vi tog också upp i vår teoridel om ”samtal med barn”, antingen i grupp eller sedan enskilt. Med dessa samtal kan pedagogen få fram om barnet trivs eller om det är något speciellt som det funderar över som det kanske inte annars vågar säga. I alla elva likabehandlingsplaner vi tog upp kommer det fram att de använder sig av samtal med barn som en metod för att förebygga mobbning och kränkning. En del pratar om känslor med barngruppen och andra har diskussioner med barnen om respekt, att ta hänsyn till andra och om vänskap. Som till exempel i Dals – Eds daghems likabehandlingsplan tar de upp om att *”genom att lyssna och prata med barnet stärker man deras självkänsla och de får träning i empati genom att de själva får fundera hur olika situationer känns och vad man kan göra för att rätta till dem”*. Genom att barnen får berätta om hur de kan kännas ibland när de t.ex. blir utanför i lek så får de andra barnen en större förståelse för att man kanske inte skall lämna någon utanför för det är ingen trevlig känsla för någon. Barnen får helt enkelt en större insikt.

5.1.2.4 Lekar och rollspel

När man försöker förebygga mobbning på daghem kan man använda sig av lekfulla metoder. Detta kan vara att man använder sig av vissa böcker som tar upp om mobbning, man spelar teater, leker med dockor, sjunger sånger och masserar varandra. Allt detta gör man för att man barnen skall förstå budskapet som t.ex. kan finnas i en sång eller att man har en dockteater där en docka blir utanför osv.

Av de likabehandlingsplaner vi har analyserat, har vi hittat i nio av dem att de använder sig av lekfulla metoder för att förebygga mobbning på daghemmen. Till exempel i Alprosens daghems likabehandlingsplan tar man upp om *”metoder som sagor och rollspel, rim och ramsor”* för att kunna ge barnen de rätta budskapet på ett lekfullt sätt. Lekfulla material kan man även använda sig av som en inkörsport till ett ämne och det är precis de har med om i sin likabehandlingsplan på Haga förskola, där de använder sig av *”litteratur, videofilmer, lekar mm för att ta upp och diskutera vänskap om”*.

På Solgläntans daghem använder man sig av *”dramalekar för att förstärka sociala utvecklingen och öka tryggheten”*. Detta kan man koppla till Stegvis programmet som vi

beskrev om i teoridelen, där man genom diskussioner och rollspel försöker få barnen att behärska sina aggressioner, lära sig empati och positiv problemlösning. Detta program skall ju sedan leda till att barn löser konflikter på ett positivt sätt och också kan känna hur en kompis känner sig om den blir utanför i leken.

5.1.3 Skillnader i likabehandlingsplanerna och i vår teori angående förebyggande arbetsmetoder mot mobbning

Efter att vi noggrant läst igenom de daghems likabehandlingsplaner som vi tagit med i vårt arbete, så märkte vi att vi kunde finna vissa skillnader mellan dessa och den teori angående förebyggande arbetsmetoder som vi valt att ta med. Alla de teorier som vi tagit upp om nämndes åtminstone i någon plan, men vi kunde märka vissa förebyggande metoder mot mobbning som vi inte tagit upp om i vår teori om förebyggande arbetsmetoder.

En av dessa metoder är ”barnobservationer”. I fem av de elva likabehandlingsplaner som vi tagit upp, nämner de att de observerar barnen i gruppen för att kunna se hur gruppen fungerar och också för att kunna upptäcka om någonting är på tok. Till exempel tar förskolan Asken upp i deras likabehandlingsplan om att *”genom att observera barnen och att upptäcka förändringar i hur barnet beter sig kan man också förebygga att mobbning uppstår”*.

Daghemspersonalen ser ju barnen alla dagar, men genom att riktigt observera dem på ett eller annat sätt så kan man upptäcka det där lilla extra som annars så lätt går förbi. På förskolan Björnen tar de upp om att de observerar barnen genom att videofilma dem. När man videofilmar barn så ser man situationen genom ”kamerans” ögon, du kan spola tillbaka och titta flera gånger och sådant som man kanske inte tidigare uppmärksammat kommer fram.

En annan metod som också kom upp om i planerna, var att pedagogerna berömmar barnen när de gjort något bra. I tre av de elva likabehandlingsplanerna kom det tydligt fram att de berömmar barnen för att skapa en positiv anda i gruppen. I Annegårdens förskolas plan framkom det att *”man berömmar barnen då de gör något bra och är omtänksamma mot varandra”*, vilket då leder till att barnen får positiv feedback från en vuxen när han/hon gör något bra och på så vis kanske vill upprepa den positiva handlingen flere gånger.

På Lillstugans förskola tar man upp om att *”man strävar till att uppmuntra, bekräfta och berömma varandra och att skapa en miljö där alla kan känna att de behövs”*. Så genom att berömma och bekräfta varandra så kan man skapa ett daghem där alla trivs, både vuxna och barn. Dessutom känner alla sig sedda om de någon gång under dagen blir bekräftade och genom att uppmuntra barn att göra vissa saker så stärker man deras självförtroende tillika. I likabehandlingsplanerna kom det också upp om att barnen skall få lära sig ta ansvar för sina egna handlingar. Ofta skyller barn på andra och hittar på bortförklaringar. Att då lära barn att ta ansvar för det de gjort, lär dem tillika om vad som är rätt och fel. Barn vill inte att vuxna skall veta om de gjort något elakt mot någon annan, men genom att måsta stå till svars för en vuxen, kan det ge barnet en tankeställare om att man kanske inte skall göra så här flera gånger. I tre likabehandlingsplaner fann vi att de tog upp om att de lär barn att ta ansvar som en förebyggande metod mot mobbning. I Dals – Eds daghems plan tar de upp om att *”man vill också att de skall utveckla solidaritet, samhörighet och att ta ansvar för sig själv, andra och sina handlingar”*. Så genom att barn lär sig ta ansvar för sig själv och sina handlingar, får de en större förståelse för att man inte kan göra sådant mot andra som man inte själv heller vill bli utsatt för.

I Annegårdens förskolas likabehandlingsplan kommer det fram att de lär barnen *”ta ansvar för sina handlingar efter sin egen förmåga”*, eftersom desto äldre ett barn blir, desto bättre blir det på att ta ansvar för sig själv och sina handlingar. Sedan finns det alltid specialfall där barn kan ha extra svårt att lära sig ta ansvar för sig själv.

5.2 Diskussion

I vårt examensarbete hade vi tre frågeställningar. Den första av dessa var, hur förebygger man mobbning på daghem och vad finns det för konkreta metoder att använda sig av? Svaret på den frågan har vi sökt i böcker, artiklar och andra examensarbeten.

Enligt den teori som vi har hittat är medvetenhet en av de viktigaste delarna då det gäller att förebygga mobbning. Om man inte är helt medveten om vad mobbning är och vilka uttryck det kan ta, så är det svårt att upptäcka och att förebygga detta. Lika viktigt är det att lära sig

förstå orsaker till varför någon mobbar eller hur man kan upptäcka att någon blir mobbad. Då är det lättare att förebygga att dessa situationer uppstår. All personal som är inblandad i det förebyggande arbetet borde vara med då man utarbetar metoderna och arbetssätten för detta.

Samma värderingar inom personalen var en annan sak som många författare var överens om att var viktig. Personalen skall vara en förebild för barnen. Personalen skall föregå med gott exempel och föra goda värderingar vidare till barnen. Annat som många av författarna poängterar är vikten av att ta fram både olikheter och likheter som vi alla har och lära barnen att detta är en rikedom. Detta går ju hand i hand med tanken om inklusion som just går ut på att vara delaktig i gemenskapen trots olikheterna hos oss alla.

En annan viktig faktor i det förebyggande arbetet är föräldrakontakten. Den teori som vi använt oss av menar att det är viktigt att hela familjen medverkar i det förebyggande arbetet. Med fostringsgemenskap, där daghemspersonalen och föräldrarna arbetar tillsammans för att förebygga mobbning och kränkande beteende, kan man stödja barnens inläring, fostran och beteende optimalt. Föräldrarna är ju de som känner sitt barn bäst och daghemspersonalen har den yrkeskunskap som behövs. På så sätt kan man tillsammans arbeta för barnets bästa. Det är ju också från hemmet som barnen lär sig de flesta värderingarna. Det gör att man genom samarbete och öppen kommunikation kan ge barnet de värderingar och synsätt som behövs för att förebygga mobbning och annat kränkande beteende.

Teorin vi använt poängterar också vikten av att involvera barnen i det förebyggande arbetet. Barnen är själva den viktigaste delen i det förebyggande arbetet. Man måste höra deras egna åsikter och tankar kring mobbning och kränkande beteende. Det är viktigt att prata med barnen om vad mobbning är och diskutera med dem om hur de själva kan påverka och vad man kan göra för att förhindra att mobbning förekommer. Vi hittade också litteratur som berättade att man skall arbeta med att främja den sociala kompetensen hos barnen så att de lär sig hur man agerar i olika situationer och lär sig känna igen sina känslor. Samhörigheten i gruppen måste man också jobba på. Pedagogerna skall också lära känna sin grupp och alla barnen på en individuell nivå. Då kan man lättare förebygga eventuella konflikter och jobba för att dess inte skall uppstå.

För att göra ämnet tydligare och mera konkret för barnen är det ju bra att använda sig av olika lekfulla metoder. Hit hör t.ex. teater, rollspel, lekar, sånger, samtal, dockor, bilder mm.

Vår andra frågeställning vi hade var vilka förebyggande metoder daghemmen tar upp i sina likabehandlingsplaner. De likabehandlingsplaner vi har använt oss av tar alla upp ganska samma saker. De flesta av dem är väldigt lika till innehållet med små variationer.

Planerna vi använt oss av tar upp värderingar som väldigt viktiga, att all personal följer samma linje. Man nämner också vikten av att personalen skall få information om mobbning och förebyggande arbete. Man är som vuxen en förebild för barnen och man skall vara en positiv sådan och visa respekt, omtanke, empati mm. Man uppmärksammar och ger positiv feedback då barnen gör någonting positivt, är hjälpsamma, visar omtanke mm. Man arbetar också med att barnen skall utveckla självkänsla, självkänedom och självförtroende men också att utveckla sin förmåga till empati och omsorg om andra.

Fasta rutiner och regler som är samma för alla nämns också som viktiga metoder. På många daghem får barnen själva vara med och utforma reglerna för sin grupp. Man vill också ge barnen möjlighet att själva påverka situationen och fundera vilka lösningar som kunde vara bra i olika situationer utan att de vuxna kommer med färdiga lösningar.

Här nämns också samarbetet med föräldrarna som en viktig del. Man nämner att en daglig kontakt med föräldrarna är av stor betydelse och att det skapar en grund för att kunna samarbeta för att förebygga att mobbning och annan kränkande behandling uppstår.

Vi hittade många olika metoder som man nämner i planerna. Man använder sig av teater, rollspel, sagor, barn intervjuer, observation av barnen, samtal med föräldrar, konflikthantering, videofilmer, böcker, gruppförstärkande lekar, mm

Den tredje frågeställningen var ifall det finns likheter mellan förebyggande metoder och de metoder som daghemmen tar upp i sina likabehandlingsplaner. Då man jämför dessa metoder så ser man att det finns väldigt många likheter.

Det som, teorin vi använt oss av, ansåg vara en av de viktigaste delarna i det förebyggande arbetet var barnen själva. I de likabehandlingsplaner vi använde oss av har man varit av samma uppfattning. Man satsar mycket på att låta barnen vara med och utforma regler och fundera på vad man kan göra för att förhindra mobbning.

Vi märkte också att både teorin och planerna nämner vikten av att samtala med barnen, både som grupp och enskilt. Det görs både för att diskutera mobbning men också för att pedagogen skall lära känna barnen och gruppen. Det gör det i sin tur lättare för pedagogen att veta hur man jobbar förebyggande med just den gruppen.

Föräldrakontakten var en annan del som vi hittade som likheter. Både planerna och teorin framhåller detta som en faktor med stor betydelse.

Alla de metoder som vi hittade i teorin, tar planerna upp som metoder de använder sig av på daghemmen. I likabehandlingsplanerna märkte vi att man går några steg längre och har flere metoder och arbetssätt som de använder sig av än vad vi hittade i teorin.

5.2.1 Slutsatser

Det som klart framkom i vår studie av hur man kan förebygga mobbning var några viktiga faktorer. Alla inblandade skall vara medvetna om vad mobbning innebär. Alla skall också vara på det klara med vilka regler och vilka värderingar som är allmänt gällande på daghemmet. Föräldrar och daghemmets personal behöver ha en öppen kommunikation och framför allt en daglig eller en annars kontinuerlig kontakt. Det är väldigt viktigt att barnen får vara involverade i det förebyggande arbetet. Metoderna man använder sig av skall vara lekfulla och sådana som barnen tycker är intressanta och roliga.

Det vi vill framhålla är just att barnen är den viktigaste delen av det förebyggande arbetet. Det är ju barnen som är i centrum för själva arbetet. Eftersom det är barnens verklighet det handlar om är det viktigt att de själva får vara med och påverka den. Vi tror att om barnen själva

känner att de har kontroll och möjlighet att själva bestämma och göra beslut så är de mera benägna att följa dessa beslut och regler.

Det framkommer i både teorin och i planerna om hur viktigt det är att prata och diskutera med barnen och vi anser också att det är av stor betydelse att barnen får komma till tals, inte bara då det gäller detta ämne utan att man ger utrymme för att prata också om andra saker så de får komma fram med idéer, tankar och känslor.

Vi tycker också föräldrakontakten är betydande. Föräldrarna känner sina barn, de vet vad som händer hemma och barnen berättar sådant åt dem som personalen på daghemmet inte alltid får höra. De kan vara en god informations källa och ge värdefull insikt i barnets funderingar och tankar.

Likabehandlingsplanerna tyckte vi var ett bra hjälpmedel i arbetet med att förebygga mobbningen. De ger en konkret och klar bild av vad daghemmet har för värderingar och hur man skall jobba för att dessa värderingar skall följas. Planen ger en möjlighet för personal, föräldrar och barn att kunna jobba efter samma principer och mot samma mål. Den ger ju också riktlinjer för vilka metoder man kan använda sig av och vad som finns att tillgå i form av material för det förebyggande arbetet.

För vår teoridel använde vi oss av böcker, artiklar och examensarbeten som vi ansåg att var relevanta för vår forskning. Vi sökte litteratur som handlade om småbarn, mobbning och annan form av kränkande behandling. Vi sökte också litteratur som inriktade sig på just förebyggande av mobbning. Sökord vi använde oss av för att hitta relevant material och för att begränsa materialet var: mobbning, antimobbningsplan, förebyggande arbetssätt mot mobbning och mobbning på daghem. Vi sökte vår litteratur på biblioteket och på Internet. Efter att ha hittat materialet läste vi igenom det för att bedöma vilket material vi ansåg vara relevant för vårt arbete.

Vi sökte våra likabehandlingsplaner från Internet. Vi använde oss av ett så kallat icke sannolikhetsurval, d.v.s. vi gjorde ett subjektivt urval av planerna. Vi valde att göra detta eftersom vi ansåg att det skulle ge värdefull information och vara av betydelse för vår

forskning. Detta eftersom många av planerna vi hittade på Internet gav väldigt liten information om såväl metoder som förebyggande arbete. Eftersom vår forskning syftade till att ta reda på vilka förebyggande metoder och arbetssätt det finns och vilka man använder sig av tyckte vi att den här metoden gav den mest betydande informationen.

Efter att vi samlat ihop materialet delade vi in det i tre kategorier, mobbning, förebyggande metoder och likabehandlingsplanerna. Efter det har vi kategoriserat textens innehåll och den ihopsamlade informationen. Sedan har vi enligt det fått fram våra resultat.

Vi har strävat efter att använda material som kan anses vara trovärdigt.

Likabehandlingsplanerna är publicerade på daghemmens officiella hemsidor. De examensarbeten vi har använt oss av är publicerade av olika universitet. Vi har granskat trovärdighet, autenticitet, representativitet och innebörd i vårt material. Vi anser att de Internetmaterial vi använt oss av fyller kriterierna för dessa.

Vi valde att göra vårt examensarbete som en litteraturstudie. Fördelen med att göra en sådan studie har ju varit att mycket av vårt material, som t.ex. likabehandlingsplanerna, har varit lättillgängligt. Det har varit lätt att hitta materialet och utbudet av likabehandlingsplaner har varit stort. En nackdel har ju varit det faktum att de alla är från Sverige eftersom det i Finland inte finns lag på att dessa skall finnas inom daghemmen, vilket det finns i Sverige. Vi ansåg ändå att våra samhällen, värderingar och normer är så likadana i Finland och Sverige att man kan överföra de metoder som används i Sverige till vårt finska samhälle.

Om man hade gjort en empirisk studie, med intervjuer av daghemspersonal och eventuellt föräldrar kunde man ha tillfört ett större djup till studien. Man skulle då ha kunnat få en mera specifik och detaljerad bild av vilka metoder som faktiskt används och eventuellt vad man helt konkret kan göra för övningar, vilka typer av lekar böcker mm som används. Vid vidare forskning i detta ämne kunde man använda sig av just intervjuer eller enkäter för att få denna information.

Vi anser att det skulle vara viktigt att man även i Finland skulle införa en lag på att det skall finnas en antimobbningsplan eller en likabehandlingsplan på daghem. Eftersom värderingar

och synen på sig själv och andra formas redan i tidig ålder är detta någonting som nog redan är relevant på daghemmen och inte enbart i skolan.

För fortsatt forskning inom ämnet kunde man fördjupa sig i mobbning hos småbarn. Det finns väldigt stort utbud på litteratur som handlar om mobbning hos barn i skolåldern. Då det gäller yngre barn och mobbning på daghem finns det rätt så lite forskning som berör just den åldersgruppen. Det kan ju eventuellt bero på att många anser att så små barn inte mobbar men den uppfattningen är inte riktigt korrekt.

Eftersom vi båda jobbar på daghem med de mindre barnen, så kan vi redan se hur vi kan använda oss av detta examensarbete i vårt dagliga arbete. Vi har fått fram många olika konkreta metoder för hur man kan jobba för att förebygga mobbning på daghem och vi hoppas att vi kan föra all den information vi lärt oss vidare, till våra kolleger.

KÄLLOR:

Colorosa Barbara. 2004, *Mobbningens tre ansikten*, Egmont Richter AB, 262 s, ISBN 91-7715-458-4

Denscombe Martyn. 2009, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, 445 s, ISBN 978-91-44-05004-1

Henricson, M & Billhult, A. 2010, *Taktil beröring och lätt massage, från livets början till livets slut*, 1:1 uppl., Lund: Studentlitteratur, 128 s, ISBN 978-91-44-05649-4

Höiby, Helle. 2004, *Mobbning kan stoppas*, Sveriges Utbildningsradio AB, 93 s, ISBN 91-25-05001-X

Höistad, Gunnar. 2001, *Mobbning och människovärde*, Stockholm: Förlagshuset Gothia AB, 185 s, ISBN 91-7205-317-8

Höistad Gunnar. 2003, *Irti kiusaamisen kierteestä*, Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 202 s, ISBN 951-625-939-1

Höistad Gunnar. *Att upptäcka och stoppa mobbning*, Föreläsning vid Yrkeshögskolan Novia, föreläsare: Gunnar Höistad, Ekenäs den 24.3.2010, Föreläsningsmaterial.

Jacobsen Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: studentlitteratur, 316 s, ISBN 91-44-00638-1

Kaskela, M & Kekkonen, M. 2006, *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*, Stakes: sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 161 s, ISBN 951-33-1842-7

Lindell Björn. 2007, *Slåss för det goda!*, Uppsala Fortbildning AB förlag: Hallvigs Tryckeri AB, 244 s, ISBN 978-91-974967-0-4

Madsen Bent. 2006, *Socialpedagogik : integration och inklusion i det moderna samhället*, Lund: studentlitteratur, 301 s, ISBN 91-44-00481-8

Magne Holme, I & Krohn Solvang, B. 1997, *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, 360 s, ISBN 91-44-00211-4

Nordenmark, L & Rosén, M. 2008, *Lika värde, lika villkor? Arbete mot diskriminering i förskola och skola*, 1 uppl., Stockholm: Liber AB, 138 s, ISBN 978-91-47-08455-5

Olsson, H & Sörensen, S. 2007, *Forskningsprocessen – kvalitativa och kvantitativa perspektiv*, 2 uppl., Stockholm: Liber AB, 190 s, ISBN 978-91-47-08408-1

Olweus, Dan. 2001, *Mobbning i skolan – vad vi vet och vad vi kan göra*, 2 uppl., Stockholm: Liber AB, 103 s, ISBN 91-47-00613-7

Patel, R & Davidson, B. 2003, *Forskningsmetodikens grunder – Att planer, genomföra och rapportera en undersökning*, 3 uppl., Lund: Studentlitteratur, 149 s, ISBN 91-44-02288-3

Sandberg, A & Vuorinen, T. 2007, *Hem och förskola, samverkan i förändring*, 1 uppl., Stockholm: Liber, 130 s, ISBN 978-91-47-08426-5

Sanner, Eva. 2002, *Massage för barn och ungdomar*, Stockholm: Bokförlaget Prisma, 119 s, ISBN 91-518-3996-2

Sharp, S & Smith, P. 1996, *Strategier mot mobbning: en praktisk handbok för lärare*, Lund: Studentlitteratur, 186 s, ISBN 91-44-61821-2

Stakes handböcker 61. 2005, *Grunderna för planen för småbarnsfostran*, 2 uppl., Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 50 s, ISBN 951-33-1815-X

Öhman, Margareta. 2009, *Hissad och dissad – om relationsarbete i förskolan*, 1 uppl., Stockholm: Liber AB, 255 s, ISBN 978-91-47-09366-3

Internet

Ahlqvist, J & Eriksson, C. 2007, *Mobbning - förekommer det i förskolan?* Luleå tekniska universitet, Lärarutbildningen C uppsats. Tillgänglig: <http://epubl.ltu.se/1652-5299/2007/122/LTU-LAR-EX-07122-SE.pdf> Hämtad 7.9.2010

Carina Wilke – författare, innovatör och inspiratör. Tillgänglig: <http://www.carina-wilke.com/> Hämtad 12.10.2010

Erhardsson, Jenny. 2009, *Mobbning- hur bekämpar pedagogen mobbning?* Karlstads universitet, Lärarprogrammet. Tillgänglig: <http://kau.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:277875> Hämtad 11.9.2010

Kirves, L & Stoor-Grenner, M. 2010, *Kiusaavatko pienetkin lapset?* Mannerheimin lastensuojeluliitto & Folkhälsan. 56 s, ISBN 978-952-5641-29-5. Tillgänglig: <http://mll-fibin.directo.fi/@Bin/5d500b920ed8951f7aa52e35ef4985c7/1286781738/application/pdf/12510465/Kiusaavatko%20pienetkin%20lapset.pdf> Hämtad 11.10.2010

Lag om barndagvård 19.1.1973/36, kapitel 1 Allmänna stadganden, 2a §. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730036> Hämtad 29.9.2010

Lag om grundläggande utbildning 21.8.1998/628, kapitel 7 Läroplikt samt elevens rättigheter och skyldigheter, 29§. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=skola> Hämtad 29.9.2010

Lagercrantz Agneta. Artikel publicerad 27 februari 2009 i tidningen Svenska Dagbladets Internetupplaga. *Kompismassage ger färre konflikter i förskolan*, Chefredaktör och ansvarig utgivare: Lena K Samuelsson. Tillgänglig:

http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barnunga/kompismassage-ger-farre-konflikter-i-forskolan_2527363.svd#preambleend Hämtad: 15.10.2010

Olofsson, E & Vetander, S. 2009, *Pedagoger och mobbning – en kvalitativ studie om pedagogers uppfattningar samt beskrivningar av det förebyggande arbetet mot mobbning*, Mittuniversitetet, Examensarbete inom lärarutbildningen. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=2&pid=diva2:276832> Hämtad 11.9.2010

Pramling Samuelsson, I & Sheridan, S. 2003, *Delaktighet som värdering och pedagogik*, Pedagogisk forskning i Sverige årg. 8, Nr 1-2 s. 70-84, Tillgänglig: <http://www.ped.gu.se/biom/journal/pedfo/pdf-filer/pramsher.pdf> Hämtad 20.10.2010

Skollag 2010:800, kapitel 6 Åtgärder mot kränkande behandling, 6-8§. Tillgänglig: <https://lagen.nu/2010:800> Hämtad 29.9.2010

Stegvis- utveckla barnens sociala färdigheter, ett undervisningsprogram för förskola och skola i samarbete med hemmet. Tillgänglig:

<http://www.nyponforlag.se/sitespecific/nypon/files/sprakmtrl/stegvis.pdf> Hämtad 12.10.2010

Likabehandlingsplaner från Internet

Annegårdens förskola, Förskola i Lunds kommun, Tillgänglig:

<http://www.lund.se/Forskolor/Forskola-Annegarden/Foraldrar/Likabehandlingsplanen-2010/>
Hämtad 2.10.2010

Askens Förskola, Förskola i Örebro kommun, tillgänglig:

<http://www.orebro.se/download/18.c6fe76011f88fd2c688000873/Asken+f%C3%B6rskola++likabehandlingsplan.pdf> Hämtad 2.10.2010

Dals- Eds förskola, Förskola i Dals- Eds kommun, tillgänglig:

<http://www.dalsed.se/download/44113/likabehandlingsplannaimany.pdf> Hämtad 2.10.2010

Förskolan Alprosen, Förskola i Haninge kommun, tillgänglig:

http://www.skolweb.haninge.se/templates/Page_34028.aspx Hämtad 2.10.2010

Förskolan Björnen, Förskola i Kristinehamn, tillgänglig:

http://www.skola.kristinehamn.se/arbetslagsbilder/likabehandlingsplan_bjornen_id1843.pdf

Hämtad 2.10.2010

Haga förskola, Förskolan i Älmhults kommun, tillgänglig:

<http://www.almhult.se/download/18.7c9ba68511d99e51b4a800017132/Likabehandlingsplan+2009.pdf> Hämtad 2.10.2010

Lillstugans förskola, Förskola i Vaxholms kommun, tillgänglig:

<http://www.vaxholm.se/dman/Document.phx?documentId=kv15409131941051&cmd=download> Hämtad 2.10.2010

Rälsens förskola AB, Förskola i Sollentuna, tillgänglig: <http://ralsen.se/index.php?nr=290>

Hämtad 5.10.2010

Solgläntans och videbackens förskola, Förskola i Emmaboda kommun, tillgänglig:

<http://www.emmaboda.se/Documents/F%C3%B6rskolan%20och%20skolan/Solgl%C3%A4ntan/LIKABEHANDLINGSPPLAN%20F%C3%B6rskolan.pdf>

Hämtad 5.10.2010

Stockby förskola, Högsätra skolområde Lidingö, Förskola i Lidingö Stad, tillgänglig:

<http://www.lidingo.se/download/18.42c093e41283f1026a580004828/likabehandlingsplan+Stockby2.pdf> Hämtad 5.10.2010

Torsö förskola, Förskola i Mariestad, tillgänglig:

<http://demo.mariestad.se/filearchive/Mariestad/Barn-och->

[Utbildning/Barnomsorg/Forskola/Torso/Likabehandlingsplan-09_1_.pdf](http://demo.mariestad.se/filearchive/Mariestad/Barn-och-Utbildning/Barnomsorg/Forskola/Torso/Likabehandlingsplan-09_1_.pdf) Hämtad 5.10.2010